

شفقت ظہور

ٹوکیو جاپان

ماہ نامہ ”کلیم“ پر ایک نظر

The famous poet Josh Maleehabady had published a periodical named " Kaleem" at present its traces are not available. The only file is in the library of Tokyo University. In this article its index has been formulated.

جوش ملیح آبادی، شبیر حسن خان (۵ دسمبر ۱۸۹۸ء - ۲۲ فروری ۱۹۸۲ء) ملیح آباد کے ایک تعلقہ دار گھرانے میں پیدا ہوئے۔ سیتا پور اور لکھنؤ میں تعلیم پائی۔ والد نواب محمد بشیر احمد خان کے انتقال پر آبائی جائیداد کے انتظام میں مصروف ہو گئے۔ پھر جامعہ عثمانیہ حیدر آباد دکن کے دارالترجمہ میں بحیثیت ناظر ادبی ملازم ہوئے۔ نظام کے خلاف نظم لکھنے پر محسوس ہوئے اور دہلی چلے آئے۔ وہاں ایک ادبی رسالہ کلیم جاری کیا۔ کچھ عرصہ بعد ملیح آباد چلے گئے۔ ۱۹۴۲ء میں شالیمار فلم کمپنی سے وابستہ ہو کر پونہ گئے اور چار پانچ سال وہاں قیام کیا۔ آزادی کے بعد حکومت ہند کے شعبہ نشریات میں اُردو کے نگران اعلیٰ مقرر ہوئے۔ حکومت ہند نے پدم بھوشن کا اعزاز دیا۔ ۱۹۷۵ء میں کراچی میں مستقل سکونت اختیار کی اور ترقی اُردو بورڈ کی طرف سے اُردو بورڈ کی طرف سے اردو لغت کے نگران مقرر ہوئے۔ (۱) ممبر، انجمن ترقی پسند مصنفین اور مدیر، " آج کل " دہلی بھی رہے۔ ان کے پردادا فقیر محمد خاں گویا تھے۔ وفات اسلام آباد پاکستان میں ہوئی۔

جوش نے ابتدا میں غزلیں لکھیں مگر جلد ہی نظم کی طرف متوجہ ہوئے اور شاعر انقلاب کہلائے۔ پہلا مجموعہ آیام شباب میں روح ادب کے نام سے شائع ہوا۔ اس کے بعد نظموں کے پانچ مجموعے شعلہ و شبنم، نقش و نگار، فکر و نشاط، جنون و حکمت اور شاعر کی راتیں شائع ہوئے۔ ۱۹۶۶ء میں خود نوشت سوانح حیات ”یادوں کی بارات“ شائع ہوئی۔ تصانیف کی تفصیل یوں ہے۔ ☆ روح ادب و سیف و سبوح، کراچی: اللہ بال بک سینٹر، فروری ۲۰۰۹ء، ۴۷ ص (شاعری) ☆ رامش و رنگ، ممبئی: قوی دارالاشاعت، ۱۹۴۵ء، ۲۶۲ ص (نظمیں، گیت) ☆ حسین اور انقلاب، لکھنؤ: فروری ۱۹۴۱ء، ۴۰ ص (رباعیات) ☆ سنبل و سلاسل، ممبئی: کتب خانہ تاج آفس، ۱۹۴۷ء، ۳۸ ص (شاعری) ☆ سیف و سبوح، لاہور: مکتبہ اُردو، سن ندارد، ۲۸۸ ص (شاعری) ☆ عرش و فرش، ممبئی: تاج آفس، بار دوم ۱۹۴۴ء، ۲۷۲ ص (شاعری) ☆ سوم و صبا، کراچی: سلطان حسین اینڈ سنز ناشران و تاجران کتب، (نظمیں) ☆ جذباتِ فطرت (شاعری) ☆ اوراقِ زریں ☆ مقالاتِ جوش ☆ دیوانِ جوش ☆ محراب و مضرب ☆ عرفانیتِ جوش ☆ جوش کے مرثیے ☆ موجد و مفکر ☆ نجوم و جواہر ☆ جنون و حکمت، ممبئی: کتب خانہ تاج آفس، سن ندارد، ۲۱۵ ص (رباعیات) ☆ جنون و حکمت، جوش ملیح آبادی، دہلی: کلیم بک ڈپو، ۱۹۳۷ء، ۲۱۲ ص ☆ آیات و نعمات، لاہور: مکتبہ اُردو، ۱۹۴۴ء، ۳۲۸ ص (شاعری) ☆ جوش کے سوشل آوازہ حق ☆ یادوں کی بارات، لاہور: مکتبہ شعر و ادب، مئی ۱۹۷۵ء، ۷۸۰ ص ☆ الہام و افکار

دہلی: جمالیہ پبلشنگ ہاؤس، ۱۹۸۳ء، ۱۴۶ ص (نظمیں) ☆ طلوع فکر ☆ شاعر کی راتیں، ممبئی: کتب خانہ تاج آفس، سن ندارد، ۹۵ ص (شاعری) ☆ حرف و حکایت، لاہور: مکتبہ اُردو، جولائی ۱۹۴۳ء، ۲۲۰ ص (شاعری) ☆ شعلہ و شبنم ☆ فکر و نشاط، دہلی: کتب خانہ رشیدیہ، بار دوم ۱۹۳۹ء، ۱۱۵ ص (شاعری) ☆ نقش و نگار، دہلی: مکتبہ جامعہ، ۱۹۳۶ء، ۱۹۲ ص (شاعری) دہلی: کتب خانہ رشیدیہ، مئی ۱۹۳۹ء، ۱۸۸ ص ☆ روح ادب، بار اول ۱۹۲۰ء، لاہور: مکتبہ اُردو، بار دوم ۱۹۴۲ء، ۱۶۰ ص ☆ قطرہ قلم، دہلی: سنار پبلی کیشنز، سن ندارد، ۱۱۹ ص (رباعیات) ابتدائیہ از مصنف بتاریخ ۱۵ جون ۱۹۶۳ء، دہلی شریف کلیم کی اشاعت جوش کے کلام کا نہ صرف ایک اہم ماخذ ہے بلکہ اس سے جوش کے ذوق کی لطافت کا بھی پتہ چلتا ہے۔ خاص طور پر تصاویر کی اشاعت بعض اوقات متنازعہ بھی رہی۔ ذیل میں کلیم کے دستیاب شماروں کی ایک فہرست دی جا رہی ہے، جو محققین کے لیے ایک اہم ماخذ ثابت ہوگی۔

جلد ۱: نمبر ۱، جنوری ۱۹۳۶ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، نائب مدیر: آزاد انصاری، کورونیشن پرنٹنگ ورکس فتح پوری دہلی، صفحات: ۱-۱۰۴، مشمولات: (نمبر شمار)، نام مضامین (مصنفین)، صفحات

☆ (۱) فہرست، ☆ (۲) اغراض و مقاصد (ادارہ) ☆ (۳) اشارات (مدیر) ☆ (۴) صحیفہ نو (مدیر) ☆ (۵) اردو ادبیات میں انقلاب کی ضرورت (مدیر) ☆ (۶) مسائل حیات (مدیر) ☆ (۷) خونیہ محبت (ملک حبیب احمد بی، اے آنرز) ☆ (۸) شام (خواجہ مسعود علی ذوق بی، اے) ☆ (۹) قومی اتحاد کیونکر ہو سکتا ہے (منشی پریم چند بی، اے) ☆ (۱۰) رباعی (حضرت سیما اکبر آبادی) ☆ (۱۱) نیا سوال (ل۔ احمد، اکبر آبادی) ☆ (۱۲) اردو کی تنظیم (پنڈت برج موہن لال دتاتریہ کپٹی) ☆ (۱۳) غزل گوئی (مدیر) ☆ (۱۴) بال جبریل پر ایک نظر (نواب جعفر علی خاں اختر لکھنوی) ☆ (۱۵) دنیا سے بیزاری (حضرت مانی جانیسی) ☆ (۱۶) دیہات کا کنواں (ڈاکٹر سید نجم الدین جعفری ڈائریکٹر انفامیشن بیورو گورنمنٹ آف انڈیا) ☆ (۱۷) بدحواسیاں (مدیر) ☆ (۱۸) جاپان کی قوت کا راز (مسٹر چن لال جرنلسٹ) ☆ (۱۹) غزل (مسلسل) (نواب جعفر علی خاں اختر لکھنوی) ☆ (۲۰) قربان گاہ آزادی (ملک حبیب احمد بی، اے آنرز) ☆ (۲۱) نعرہ شہاب (مدیر) ☆ (۲۲) رفتار وقت (ادارہ) ☆ (۲۳) دنیا کا پہلا فسانہ محبت (سید فرید جعفری مدیر نیرنگ خیال لاہور) ☆ (۲۴) غزل (مسلسل) (حضرت سیما اکبر آبادی) ۹۶

جلد ۱: نمبر ۲، فروری ۱۹۳۶ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، کورونیشن پرنٹنگ ورکس فتح پوری دہلی، صفحات: ۱۰۳-۲۰۰، مشمولات:

☆ (۱) اشارات (جوش ملیح آبادی) ☆ (۲) رفتار وقت (از جناب ملک حبیب احمد صاحب، بی، اے، آنرز) ☆ (۳) قومیت کا تخیل اور ہندو مسلمان (جوش ملیح آبادی) ☆ (۴) استقلال (نظم) (از جناب آغا شاعر صاحب قزلباش دہلی) ☆ (۵) تجدید شوق (نظم) (از جناب ساغر نظامی) ☆ (۶) انکار (از جناب میکش اکبر آبادی) ☆ (۷) آدم نو کا ترانہ سفر (نظم) (از جناب جمیل مظہری کلکتہ) ☆ (۸) ہندوستان کا افلاس (از جناب عبدالرحیم صاحب شبلی، بی، کام) ☆ (۹) نفس انسانی (از جناب سید انور علی صاحب فرید آبادی) ☆ (۱۰) راز حسن (نظم) (از جناب محمود اکبر آبادی) ☆ (۱۱) ادب لطیف (جوش ملیح آبادی) ☆ (۱۲) ہندو مسلم اتحاد (از جناب حکیم محمد یوسف حسن صاحب ایڈیٹر نیرنگ خیال) ☆ (۱۳) ایک تقابل (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ (۱۴) مرد

مضحک (از جناب اسرائیل احمد صاحب سکندر آباد دکن) ☆۱۴۳ (۱۵) جلوس (نظم) (از جناب احسان بن دانش کاندھلوی) ☆۱۴۹ (۱۶) اخبار اردو (از جناب ملا رموزی) ☆۱۵۱ (۱۷) جبر (نظم) (از جناب آغا شاعر صاحب قزلباش دہلوی) ☆۱۵۴ (۱۸) مسائل حیات (جوش ملیح آبادی) ☆۱۵۵ (۱۹) حالی کی مصلحانہ شاعری (از جناب خواجہ غلام السیدین صاحب پانی پتی) ☆۱۵۹ (۲۰) انقلاب روس (از جناب کشن پرشاد صاحب کول لکھنوی) ☆۱۶۳ (۲۱) احساس (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۱۶۶ (۲۲) ہندوستان میں جذبہ قربانی کی موت (از جناب سید مطلق صاحب فرید آبادی) ☆۱۶۷ (۲۳) شاعری میں درس عمل کی تلاش (نظم) (از جناب اختر لکھنوی) ☆۱۷۱ (۲۴) بلالستان (نظم) (از جناب مولانا ظفر علی خان صاحب) ☆۱۷۵ (۲۵) نغمہ بیداری (از جناب دیوانہ مصطفیٰ آبادی) ☆۱۷۶ (۲۶) انشائے لطیف پر ایک نظر (از جناب اختر لکھنوی) ☆۱۷۷ (۲۷) گلابِ نوشا نوش (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۱۸۰ (۲۸) خواب جوانی (افسانہ) (از جناب ملک حبیب احمد صاحب بی، اے آنرز) ☆۱۸۱ (۲۹) موتی یا شبنم (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۱۸۸ (۳۰) نقد و نظر (”م“) ☆۱۸۹ (۳۱) اشتہارت ۱۹۱

جلد ۱: نمبر ۳، مارچ ۱۹۳۶ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، نائب مدیر: سید مطلبی فرید آبادی، کورونیشن پرنٹنگ ورکس فتح پوری دہلی، صفحات: ۲۰۰ تا ۲۹۶، مضمولات:

☆ (۱) اشارات (مدیر) ☆۲۰۰ (۲) رفتار و وقت (ادارہ کلیم) ☆۲۰۳ (۳) کس کو ہے کس کی جستجو (سید مطلبی فرید آبادی) ☆۲۰۶ (۴) شاعری کی اصلی و امتیازی خصوصیات (شری آروندو، پانڈی چری آشرم) ☆۲۰۷ (۵) سعی لاجاصل (جوش) ☆۲۱۱ (۶) کسی عالمگیر مذہب کی اشاعت میں نوجوانان عالم کیا حصہ لے سکتے ہیں (مصلح الدین اسیر) ☆۲۱۲ (۷) آنسو (تمنائی) ☆۲۱۵ (۸) بال جبریل پر ایک نظر (سید معشوق حسین اطہر ہاپوڑی) ☆۲۱۶ (۹) برق رہ گذر (میکش اکبر آبادی) ☆۲۲۰ (۱۰) مرجھائے ہوئے پھول (جنوں گورکھپوری) ☆۲۲۱ (۱۱) اچھوت (فضل اثر - بی، اے۔ آگرہ) ☆۲۲۸ (۱۲) معاش اور معاد (انوری خانم سکندر آباد دکن) ☆۲۲۹ (۱۳) انیس خلوت سے (جوش) ☆۲۳۲ (۱۴) وصیت (سید الطاف مشہدی الرضوی) ☆۲۳۳ (۱۵) بے بہا آنسو (جوش) ☆۲۳۷ (۱۶) شاعر (ملک حبیب احمد) ☆۲۳۸ (۱۷) عرض حقیقت (عرش ملیانی) ☆۲۴۲ (۱۸) انتقام (میکش اکبر آبادی) ☆۲۴۳ (۱۹) شاعر قیسریہ (اسرائیل احمد خاں - سکندر آباد دکن) ☆۲۴۵ (۲۰) آئینہ تخیلات (محمد عسکری - بی، اے لکھنوی) ☆۲۴۷ (۲۱) علم کی تشنگی (جوش) ☆۲۵۱ (۲۲) مرد مضحک (اسرائیل احمد خاں - سکندر آباد دکن) ☆۲۵۲ (۲۳) دکھیا ماں (گوروہن داس بھوانی) ☆۲۵۹ (۲۴) ہندوستانی پردہ (جوش) ☆۲۶۰ (۲۵) اخبار اردو (ملا رموزی) ☆۲۶۴ (۲۷) عشق (روح ادب) ☆۲۶۸ (۲۸) ترے بغیر (جوش) ☆۲۶۹ (۳۰) آخری ملاقات (سید مطلبی فرید آبادی) ☆۲۷۱ (۳۱) حسن (مجید امجد جھنگ) ☆۲۷۵ (۳۲) انشائے لطیف پر ایک نظر (اختر لکھنوی) ☆۲۷۶ (۳۳) رت آگنی (آغا شاعر) ☆۲۷۸ (۳۴) مسائل حیات (جوش) ☆۲۷۹ (۳۵) کلام متین (متین الدین - ایڈوکیٹ لکھنوی) ☆۲۸۳ (۳۶) نقد و نظر (ادارہ) ۲۸۳ جلد ۱: نمبر ۴، اپریل ۱۹۳۶ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، کورونیشن پرنٹنگ ورکس فتح پوری دہلی، صفحات: ۳۰۰ تا ۳۹۳، مضمولات:

☆ (۱) اشارات (جوش) ☆۳۰۰ (۲) انقلاب کی آواز (نظم) (جوش) ☆۳۰۵ (۳) ذرہ (حضرت نیاز فتحپوری) ☆۳۰۷

☆ (۴) بسنت رت کا شاعر (نظم) (جناب کرشن سہائے صاحب وحشی، کانپوری) ☆ ۳۰۹ (۵) پریم کا یوگ (جناب ل، احمد صاحب اکبر آبادی) ☆ ۳۱۰ (۶) خدا ہو جا (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۳۱۷ (۷) واگھوست (جناب مائی جانی) ☆ ۳۱۸ (۸) شاعری کی اصلی و امتیازی خصوصیات (شری اردوند، پانڈی چری آشرم) ☆ ۳۲۳ (۹) آجا (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۳۲۶ (۱۰) مسائل حیات (جوش ملیح آبادی) ☆ ۳۲۷ (۱۱) پُر مغز فرافت (نظم) (حضرت احمق پھپھوندی) ☆ ۳۳۱ (۱۲) نوحہ (نظم) (جناب کرشن سہائے وحشی کانپوری) ☆ ۳۳۲ (۱۳) مشرقی موسیقی کا پیام (جناب اسرائیل احمد خاں صاحب سکندر آبادی) ☆ ۳۳۳ (۱۴) نگاہ شوق (نظم) (جناب محمود اسرائیلی صاحب) ☆ ۳۳۸ (۱۵) آئینہ تخلیلات (جناب عسکری صاحب - بی، اے لکھنوی) ☆ ۳۳۹ (۱۶) ہندوستان کا معاشرتی نظام (جناب عبدالرحیم صاحب شبلی - بی، کام) ☆ ۳۴۱ (۱۷) مردِ مصحف (جناب اسرائیل احمد خاں صاحب سکندر آبادی) ☆ ۳۴۷ (۱۸) انشائے لطیف پر ایک نظر (جناب نواب جعفر علی خاں صاحب اثر لکھنوی) ☆ ۳۵۳ (۱۹) مناظر فرات (مرثیہ) (جناب آشفقہ لکھنوی) ☆ ۳۵۵ (۲۰) اخبارِ اردو (جناب ملا رموزی) ☆ ۳۵۸ (۲۱) آگینہ (جوش ملیح آبادی) ☆ ۳۶۲ (۲۲) حیات (جناب ل، احمد صاحب اکبر آبادی) ☆ ۳۶۳ (۲۳) اللہ کرے (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۳۷۰ (۲۴) سماج کی قلیل (جناب سید فرید جعفری مچھلی شہری) ☆ ۳۷۱ (۲۵) ترے بغیر (نظم) (جناب آغا شاعر صاحب قزلباش دہلوی) ☆ ۳۸۱ (۲۶) حریت فکر اور علماء (جناب سید اختر علی صاحب تلہری) ☆ ۳۸۲ (۲۷) قدر و قیمت (جناب بشیشور پرشاد صاحب منور لکھنوی) ☆ ۳۸۷ (۳۸) آدم و حوا کی تصویر (جوش ملیح آبادی) ☆ ۳۸۸ (۲۹) رفتارِ وقت (ادارہ) ☆ ۳۹۰ (۳۰) شاعر ہندوستان (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۳۹۳ (۳۱) غرورِ ادب (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۳۹۴ (۳۲) ذوقِ عصیاں (نظم) (جناب متین الدین صاحب ایڈوکیٹ لکھنوی) ☆ ۳۹۴

جلد ۱: نمبر ۵، مئی ۱۹۳۶ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، کورو نیشن پرنٹنگ ورکس فتح پوری دہلی، صفحات: ۳۹۵-۴۹۰۔ مضمولات:

☆ (۱) اشارات (مدیر) ☆ ۳۹۶ (۲) خاتون مغرب (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۴۰۰ (۳) ساقی (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۴۰۲ (۴) لفظ و معنی (شری اردوند) ☆ ۴۰۳ (۵) ربانی انقلاب (آزاد سجانی) ☆ ۴۰۶ (۶) صنعت و حیات (حکیم عبدالوہابی) ☆ ۴۰۷ (۷) نذر امام (نظم) (احسان دانش) ☆ ۴۱۲ (۸) بال جبریل پر دو نظریں (عطاء اللہ پالوی) ☆ ۴۱۳ (۹) مستزاد غزل (اثر لکھنوی) ☆ ۴۱۸ (۱۰) دنیا کا قدیم ترین افسانہ (ل، احمد اکبر آبادی) ☆ ۴۱۹ (۱۱) الوالعزم شاعر کا ترانہ (تاجور سامری) ☆ ۴۲۵ (۱۲) کوہستان دکن کی عورت (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۴۲۶ (۱۳) چند ڈراموں پر تنقید (پروفیسر مجیب احمد - ایم، اے) ☆ ۴۲۷ (۱۴) نعرۂ انقلاب (نظم) (عبداللہ خاں) ☆ ۴۳۱ (۱۵) مسائل حیات (جوش ملیح آبادی) ☆ ۴۳۴ (۱۶) مردِ مصحف (اسرائیل احمد) ☆ ۴۳۵ (۱۷) ہو کے بی - اے پیٹ بھرنا ہو گیا مشکل مجھے (احق پھپھوندی) ☆ ۴۴۲ (۱۸) پھر اسی طرح سو جاؤ (حسن ریاض صاحب لکھنوی) ☆ ۴۴۳ (۱۹) محبت کا گیت (محمد احمد تاثیر) ☆ ۴۵۱ (۲۰) غمارستان کا ایک ورق (آغا شاعر قزلباش) ☆ ۴۵۲ (۲۱) دہقان (احمد حسن اشک) ☆ ۴۵۴ (۲۲) مشاہیر کے دستخط (ملک حبیب احمد - بی، اے - ایل، ایل، بی) ☆ ۴۵۵ (۲۳) حسن (مصور ہند رام گوپال وجے ورگی) ☆ ۴۵۸ (۲۴) نفاق (نظم) (حکیم آشفقہ لکھنوی) ☆ ۴۵۹ (۲۵) شاعر العرب (جلیل الرحمن صاحب اعظمی) ☆ ۴۶۰ (۲۶) شباب کی بغاوت (بیجی نقوی) ☆ ۴۶۷ (۲۷) نقشِ عبرت (احسن

مارہروی) ☆۴۶۸ (۲۸) حسن و عشق (میکش اکبر آبادی) ☆۴۶۹ (۲۹) سیاہ فام (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۴۷۰ (۳۰) رفتار و وقت (ادارہ کلیم) ☆۴۷۱ (۳۱) نقد و نظر (ادارہ کلیم) ☆۴۷۵ (۳۲) اشتہارات جلد ۱: نمبر ۶، جون ۱۹۳۶ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، کورونیشن پرنٹنگ ورکس فتح پوری دہلی، صفحات: ۳۹۶- تا ۵۸۶، مضمولات:

☆ (۱) اشارات (جوش ملیح آبادی) ☆۴۹۲ (۲) آدمی دے، اے خدا (جوش ملیح آبادی) ☆۴۹۷ (۳) ڈاکٹر انصاری کی موت (جوش ملیح آبادی) ☆۴۹۸ (۴) شاعرانہ بصیرت اور منتر (شری ارو وندو گھوش، ارو وندو آشرم پانڈی چری) ☆۴۹۹ (۵) تمدن اور مذہب (سید انور علی صاحب - بی، اے - فرید آبادی) ☆۵۰۷ (۶) کردار و گفتار (جناب ل، احمد صاحب اکبر آبادی) ☆۵۱۲ (۷) شمع (نظم) (جناب سیفی ملیح آبادی) ☆۵۱۹ (۸) درو فراق (نظم) (جناب احسن مارہروی) ☆۵۲۰ (۹) جدید آئین پر ایک تنقیدی نظر (جناب سید شریف حسین صاحب آرزو - بی، اے) ☆۵۲۱ (۱۰) پیام کبھی (نظم) (جناب برج نرائن دتاتریہ کبھی دہلوی) ☆۵۲۸ (۱۱) نیکی میں عشق کا پیغام (جناب سید حسن ریاض صاحب ایڈیٹر نوید لکھنؤ) ☆۵۳۱ (۱۲) طوفان شہر (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۵۳۷ (۱۳) ہندوستانی (جناب دیوانہ مصطفیٰ آبادی) ☆۵۳۸ (۱۴) ہندوستان کے تعلیم یافتہ طبقہ میں بیکاری (جناب عبدالرحیم صاحب شبلی - بی، کام) ☆۵۳۹ (۱۵) حضرت جوش سے خطاب (نظم) (جناب بشیشور پرشاد صاحب منور لکھنؤ) ☆۵۴۵ (۱۶) اپنی زبان کی کٹھا (خواجہ عبدالرؤف صاحب عشرت لکھنؤ) ☆۵۴۶ (۱۷) میکدے کی رات (نظم) (جناب محمد الیاس صاحب آفاق رئیس بھمیوی) ☆۵۴۹ (۱۸) مرد مضحک (جناب اسرائیل احمد خاں صاحب سکندر آباد دکن) ☆۵۵۳ (۱۹) تہذیب (نظم) (جناب احمق پھونڈوی) ☆۵۵۹ (۲۰) خدا کی عدالت میں ایک مغرور انسان (سید ابوتیم صاحب فرید آبادی) ☆۵۶۰ (۲۱) جمیل و ریحانہ (جناب امام اکبر آبادی) ☆۵۶۱ (۲۲) بازیافت (جناب تمنائی ایڈیٹر شمیم پٹنہ) ☆۵۶۲ (۲۳) بربط جاں نواز (نظم) بلقیس جمال صاحبہ ☆۵۶۳ (۲۴) شاعر العرب (جناب سید جمیل الرحمن صاحب اعظمی معلم جامعہ ملیہ دہلی) ☆۵۶۴ (۲۵) رواداری (نظم) (جناب رضا نقوی) ☆۵۷۳ (۲۶) دو پیکر (جناب سید احسن - ایم، اے - علیگ) ☆۵۷۴ (۲۷) موج حیات (نظم) (جناب محمد اکبر منیر - ایم، اے) ☆۵۷۶ (۲۸) فرنا کا شاہکار (جناب مولانا عظیم برنی) ☆۵۷۷ (۲۹) نقد و نظر (ادارہ) ۵۷۹

جلد ۲: نمبر ۱، جولائی ۱۹۳۶ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، منظور شدہ سرشیت تعلیم گورنمنٹ میسور، کورونیشن پرنٹنگ ورکس فتح پوری دہلی، صفحات: ۱- تا ۹۶، مضمولات:

☆ (۱) اشارات (ایڈیٹر) ☆۲ (۲) مرا ہند جس وقت بیدار ہوگا (جوش ملیح آبادی) ☆۷ (۳) قومی شاعری کا ارتقا (شری ارو وندو گھوش پانڈی چری) ☆۹ (۴) برسات ہے برسات (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۱۲ (۵) مرے آگے (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۱۶ (۶) آزادی اور اصلاح معاشرت (جناب سید انور علی صاحب فرید آبادی) ☆۱۷ (۷) میر انیس و فردوسی پر مرزا صاحب کی رائے (جناب عطاء اللہ صاحب پالوی) ☆۲۰ (۸) گلدن (جناب ل، احمد صاحب اکبر آبادی) ☆۲۵ (۹) ماضی کی عینک سے (جناب تماشائی) ☆۳۵ (۱۰) اسٹیشن کا حادثہ (نظم) (جناب ضیاء الاسلام صاحب بجنور) ☆۳۸ (۱۱) لڑکی اور طوطا (نظم) (جناب کرشن سہائے صاحب وحشی کانپور) ☆۳۹ (۱۲) طوطا اور کوا (نظم) (جناب کبھی چڑیا کوئی) ☆۴۱ (۱۳) پیغام (جناب قمر جلال آبادی) ☆۴۳ (۱۴) اقوال حکیمانہ (جناب غلام سرور صاحب - ایم، اے -

بی، ایچ، ڈی) ☆۴۴ (۱۵) لائحہ عمل (نظم) (جناب سید الطاف مشہدی) ☆۴۶ (۱۶) بیچاری کا چھن سے ڈالی اُچک کر لے گئی (جناب سید حسن ریاض صاحب لکھنوی) ☆۴۷ (۱۷) شاعر کی تمنائیں (نظم) (جناب احسن احمد صاحب اشک) ☆۵۸ (۱۸) مردِ معصک (جناب اسرائیل احمد خاں صاحب سکندر آباد دکن) ☆۵۹ (۱۹) برکھا زت (نظم) (انصر اشعر حضرت آغا شاعر قزلباش دہلوی) ☆۶۹ (۲۰) باغی (جناب دیوانہ مصطفیٰ آبادی) ☆۷۰ (۲۱) کیفیات مخمور (نظم) (جناب مخمور لکھنوی) ☆۷۱ (۲۲) تہذیب نو (نظم) (جناب ناصر لکھنوی) ☆۷۲ (۲۳) جدید آئین پر ایک تنقیدی نظر (جناب سید شریف حسین صاحب آرزو۔ بی، اے) ☆۷۳ (۲۴) آزادی کی شع (سرسوتی) ☆۸۳ (۲۵) نقد و نظر (ادارہ) ☆۸۸ (۲۶) بھارتیہ ساہتیہ پرشد کی اصل حقیقت (جناب مولوی عبدالحق صاحب سیکرٹری انجمن ترقی اردو) ☆۸۹ (۲۷) اشتہارات

جلد: ۲، نمبر: ۲، اگست ۱۹۳۶ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، منظور شدہ سرشتہ تعلیم گورنمنٹ میسور، کورونیشن پرنٹنگ ورکس فتح پوری دہلی، صفحات: ۹۸- تا ۱۹۲، مشمولات:

☆ (۱) اشارات (جوش ملیح آبادی) ☆۹۸ (۲) غنی اور غیف (سرکیلاش نرائن بھسّر) ☆۱۰۵ (۳) پرانی تصویر (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۱۰۷ (۴) ایسے سینا کی پامالی (مبجہ گرم پول) ☆۱۰۹ (۵) خرابات (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۱۱۱ (۶) مہاجنی تہذیب (جناب فشی پریم چند صاحب) ☆۱۱۳ (۷) آزادی اور معاشری اصلاح (جناب سید انور علی صاحب فرید آبادی) ☆۱۱۷ (۸) جینے کی قیمت (جناب ل، احمد صاحب اکبر آبادی) ☆۱۲۲ (۹) جادو بیانی (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۱۲۸ (۱۰) کلیم غم پر ایک نظر (جناب نواب جعفر علی خاں اثر لکھنوی) ☆۱۲۹ (۱۱) انڈمن کے لیے (نظم) (جناب احمق پھوندوی) ☆۱۳۷ (۱۲) جاپان کی ڈرنگن سوسائٹی (جناب شیو پرشاد متر- ایم، اے بی- ایل) ☆۱۳۸ (۱۳) ترغیب ارتقا (نظم) (جناب بشیشور پرشاد صاحب منوّر لکھنوی) ☆۱۴۰ (۱۴) کمیونسٹ پارٹی (جناب اسرائیل احمد خاں صاحب سکندر آباد دکن) ☆۱۴۱ (۱۵) نا آشنا مہمان (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۱۴۴ (۱۶) گونگا ہری (جناب علی عباس حسینی) ☆۱۴۵ (۱۷) نیم خوابی (نظم) (جناب نواب جعفر علی خاں صاحب اثر لکھنوی) ☆۱۵۲ (۱۸) مسائل حیات (جوش ملیح آبادی) ☆۱۵۳ (۱۹) ناقوس بیداری (جناب احسان بن دانش صاحب) ☆۱۶۰ (۲۰) مطالعہ (جناب عبدالحلیم صاحب ہاشمی غازی پوری) ☆۱۶۱ (۲۱) اقتضائے فطرت (نظم) (جناب میکیش صاحب اکبر آبادی) ☆۱۶۲ (۲۲) غلط فہمی (جناب عبداللہ صاحب مصری) ☆۱۶۳ (۲۳) دو تاپوت (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۱۶۶ (۲۴) برہا کی آگ (جناب مرزا فہیم بیگ صاحب چغتائی) ☆۱۶۷ (۲۵) اگر قدم نہ محبت کا درمیاں ہوتا (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۱۶۸ (۲۶) شاعرانہ بصیرت (شیو فرید آبادی) ☆۱۶۹ (۲۷) کرہ ماہ پر زندگی کے آثار (ادارہ کلیم) ☆۱۷۳ (۲۸) وطن کے سپاہی (نظم) (آر۔ پی۔ بسکت) ☆۱۷۶ (۲۹) نقد و نظر (ادارہ کلیم) ☆۱۷۷ (۳۰) رفتار و وقت (ادارہ کلیم) ☆۱۸۲ (۳۱) اشتہارات ۱۸۵

جلد: ۲، نمبر: ۳، ستمبر ۱۹۳۶ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، منظور شدہ سرشتہ تعلیم گورنمنٹ میسور، کورونیشن پرنٹنگ ورکس فتح پوری دہلی، صفحات: ۱۹۳- تا ۲۸۸، مشمولات:

☆ (۱) اشارات و نظم (ایڈیٹر) ☆۱۹۴ (۲) عمرانی بروز کے نفسیات (شری اردو گھوش پانڈی چری) ☆۲۰۱ (۳) سادون کے مہینے (جوش) ☆۲۰۸ (۴) آزادی اور اصلاح معاشرت (۱- ع) ☆۲۰۹ (۵) وہ انگریز جنہوں نے اردو کی خدمت

کی (جناب مسٹر آصف علی صاحب بیرسٹریٹ لا-ایم، ایل، اے) ☆۲۱۷ (۶) شاہان مغلیہ کی شاعری (جناب کوثر چاند پوری) ☆۲۲۴ (۷) انسانی فطرت اور خیر و شر (ایڈیٹر) ☆۲۲۵ (۸) نوجوان سے (نظم) (جناب رضی عظیم آبادی) ☆۲۳۰ (۹) قیدی (نظم) (جناب احتشام رضوی) ☆۲۳۱ (۱۰) جدید آئین پر ایک تنقیدی نظر (جناب سید شریف حسین صاحب آرزو-بی، اے-دہلوی) ☆۲۳۳ (۱۱) تمہاری آنکھ (نظم) (جناب نواب جعفر علی خاں صاحب اثر لکھنوی) ☆۲۳۸ (۱۲) انسانی عظمت و شوکت کی ناپائنداری (جناب عبدالعلیم صاحب ہاشمی غازی پوری) ☆۲۳۹ (۱۳) امواج خنجل (جناب مسٹر پانیکار) ☆۲۴۱ (۱۴) خاتون مشرق (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۲۴۶ (۱۵) سکوت صحرا (شیو فرید آبادی) ☆۲۴۹ (۱۶) کشاکش حیات (نظم) (جناب افسر اشعرا آغا شاعر صاحب قزلباش دہلوی) ☆۲۵۶ (۱۷) دو خط اُن کے نام (جناب شریف پری) ☆۲۵۷ (۱۸) نالہ مجروح (نظم) (جناب عرش مسلیانی-بی، اے) ☆۲۶۰ (۱۹) دعا (جناب ضیاء الدین احمد صاحب سلہری) ☆۲۶۱ (۲۰) ساقی (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۲۶۳ (۲۱) عالمِ نامحدود کے ذرے (ادارہ کلیم) ☆۲۶۵ (۲۲) نظر بر اثر (جناب ضیاء صاحب-بی، اے-ایل، ایل، بی) ☆۲۶۹ (۲۳) رفتارِ وقت (ادارہ کلیم) ☆۲۷۳ (۲۴) نقد و نظر (ادارہ کلیم) ☆۲۷۸ (۲۵) اشتہارات ۲۸۱ جلد ۲: نمبر ۴، اکتوبر ۱۹۳۶ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، منظور شدہ سرشتہ تعلیم گورنمنٹ میسور، کورونیشن پرنٹنگ ورکس فتح پوری دہلی، صفحات: ۲۹۰ تا ۲۸۴، مضمولات:

☆ (۱) اشارات (ایڈیٹر) ☆۲۹۰ (۲) فسونِ آرزو (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۲۹۵ (۳) شاعر اور لیڈر (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۲۹۶ (۴) ہندوستان میں اسلام اور سیاست کا تصادم (جناب محمد اشرف صاحب-ایم، اے-پی، ایچ، ڈی) ☆۲۹۷ (۵) جلوہ منتظر (نظم) (جناب حامد علی خاں صاحب ایڈیٹر ہمایوں) ☆۳۰۶ (۶) عمرانی بروز کے نفسیات (شری اروند گوہر پانڈی چری) ☆۳۰۷ (۷) مسائلِ حیات (جوش ملیح آبادی) ☆۳۰۹ (۸) مژدہ انقلاب (نظم) (علامہ دتاتریہ کیفی) ☆۳۱۲ (۹) اردو شاعری (جناب احتشام رضوی ماہلی) ☆۳۱۳ (۱۰) سلامِ رنگیں (میکش اکبر آبادی) ☆۳۲۸ (۱۱) جاپان کا یورپ کو چیلنج (جناب سید محمود مورخ-بی، اے) ☆۳۲۹ (۱۲) افسانہ مجبوری (جناب احسن احمد صاحب اشک) ☆۳۳۵ (۱۳) اقوال حکیمانہ (جناب غلام سرور صاحب-ایم، اے-پی، ایچ، ڈی) ☆۳۳۶ (۱۴) مردِ مضحک (اسرائیل احمد خاں سکندر آباد دکن) ☆۳۲۷ (۱۵) تحسین ناشناس (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۳۳۷ (۱۶) ہندوستان کے مسائلِ آبادی (جناب عبد الرحیم صاحب شبلی-بی، کام) ☆۳۴۴ (۱۷) دعوای قوتِ تخلیق (نظم) (جناب خسروی جے پوری) ☆۳۴۵ (۱۸) راکھی (شو فرید آبادی) ☆۳۴۶ (۱۹) گذر جا (نظم) (ساغر نظامی) ☆۳۶۱ (۲۰) حکیم عبدالوالی صاحب کا مکتوب (جناب حکیم عبد الوالی صاحب) ☆۳۶۲ (۲۱) امیر متکبر سے (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۳۶۲ (۲۲) طفلِ بیمار (نظم) (احسان بن دانش کاندھلوی) ☆۳۶۶ (۲۳) قدیم مرشدان یونان کے ساتھ تجدیدِ بیعت (مترجمہ جناب اسرائیل احمد خاں صاحب سکندر آباد دکن) ☆۳۶۸ (۲۴) شاعر کی بخششیں (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۳۷۱ (۲۵) حسن و عشق (نظم) (ملارموزی) ☆۳۷۲ (۲۶) ترقی پسند مصنفین کی تحریک (سید سجاد ظہیر-بی، اے، آکسن؛ بارایٹ لا) ☆۳۷۴ (۲۷) اس ماہ کی تصویریں (ادارہ کلیم) ☆۳۷۶ نقد و نظر (ادارہ کلیم) ☆۳۷۷ (۲۸) رفتارِ وقت (ادارہ کلیم) ☆۳۷۸ (۲۹) اشتہارات ۳۸۰ جلد ۲: نمبر ۵، نومبر ۱۹۳۶ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، منظور شدہ سرشتہ تعلیم گورنمنٹ میسور، کورونیشن پرنٹنگ ورکس فتح پوری

دہلی، صفحات: ۳۸۵ تا ۴۸۰، مشمولات:

☆ (۱) اشارات (مدیر) ☆ ۳۸۶ (۲) مشاہدات (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۳۹۱ (۳) دور انفرادیت کا طلوع (شری ارون دو گھوش) ☆ ۳۹۲ (۴) ترانہ بہار (جوش ملیح آبادی) ☆ ۳۹۶ (۵) بے لوث خدمت (جناب پنڈت جواہر لال صاحب نہرو) ☆ ۳۹۷ (۶) سلطان ٹیپو (نظم) (جناب رکن الدین صاحب سالک، میسور) ۴۰۲ ☆ (۷) حقیقت (ڈراما) (جناب سردار علی صاحب جعفری) ☆ ۴۰۳ (۸) تعظیم نہ کر (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۴۰۸ (۹) میر کا ایک شعر اور حشویات (جناب مسعود حسن صاحب رضوی ادیب - ایم، اے) ☆ ۴۰۹ (۱۰) خونی بینڈ (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۴۱۶ (۱۱) ملوکیت اور عیسائیت کے مظالم (جناب سہیل عظیم آبادی) ☆ ۴۱۷ (۱۲) فغان صیگاہی (نظم) (جناب قمر جلال آبادی) ☆ ۴۲۱ (۱۳) تاج زریں (نظم) (جناب محی الدین صاحب محمود) ☆ ۴۲۲ (۱۴) سینا اور اخلاق (جناب افتخار الرسول صاحب بیرسٹریٹ لا) ☆ ۴۲۵ (۱۵) شمع فروزاں (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۴۲۷ (۱۶) دنیا سازی (جناب سید عبداللہ صاحب مصری) ☆ ۴۲۸ (۱۷) شاہی دربار (جناب خواجہ عبدالرؤف صاحب عشرت لکھنوی) ☆ ۴۳۱ (۱۸) تحسین کے پھول (جوش ملیح آبادی) ☆ ۴۳۳ (۱۹) قدیم زمانے میں اشتہائیت (علامہ برجواہن صاحب دتاتریہ کیفی) ☆ ۴۳۴ (۲۰) دوشیزہ صحرا کے نعموں سے متاثر ہو کر (جناب سید الطاف مشہدی) ☆ ۴۳۷ (۲۱) کیونٹ ڈاکو (جناب کشن پرشاد صاحب کول) ☆ ۴۳۸ (۲۲) اردو (جناب حکیم محمود علی خاں صاحب ماہر اکبر آبادی) ☆ ۴۴۴ (۲۳) امتحان (جناب گوروہن داس صاحب) ☆ ۴۴۶ (۲۴) وطن (نظم) (جناب جوہر حسین صاحب - بی، اے - کانپوری) ☆ ۴۴۷ (۲۵) چین اور جاپانی ملوکیت (جناب سید محمود مورخ - بی، اے) ☆ ۴۴۹ (۲۶) نقاد (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۴۵۴ (۲۷) یہ کس کی تصویر ہے (جناب مرزا عظیم بیگ چغتائی - بی، اے - ایل، ایل، بی، اے - کانپوری) ☆ ۴۵۷ (۲۸) نگاہِ اوّلین (نظم) (ملا رموزی) ۴۶۴ ☆ (۲۹) رفتارِ وقت (ادارہ) ☆ ۴۶۵ (۳۰) نقد و نظر (ادارہ) ☆ ۴۷۰ (۳۱) ضروری اعلان (منیجر) ☆ ۴۷۲ (۳۲) اشتہارات ۴۷۳

جلد ۲: نمبر ۶، دسمبر ۱۹۳۶ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، منظور شدہ سرشتہ تعلیم گورنمنٹ میسور، کورونیشن پرنٹنگ ورکس فتح پوری دہلی، صفحات: ۴۸۲ تا ۵۷۶، مشمولات:

☆ (۱) اشارات (مدیر) ☆ ۴۸۲ (۲) طرزِ نگارش (جناب ل احمد صاحب اکبر آبادی) ☆ ۴۸۹ (۳) چادر کی بھیک (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۴۹۸ (۴) ماں کی قربانی (فسانہ) (از ایڈرسن مترجمہ سعد منیر صاحب کانپوری) ☆ ۴۹۹ (۵) افسردہ صبح (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۵۰۲ (۶) تین جٹلمین (نظم) (جناب احسان بن دانش کاندھلوی) ☆ ۵۰۳ (۷) جان کیٹس (جناب احسن احمد اشک کلکتہ) ☆ ۵۰۵ (۸) نالہ پیاک (نظم) (جناب رزی صاحب صدیقی) ☆ ۵۰۹ (۹) حکیم قاضی کے مذہب و اخلاق پر ایک نظر (جناب سید مرتضیٰ احسن صاحب بگلرامی - بی، اے) ☆ ۵۱۰ (۱۰) محبت کی بھول بھلیاں (فسانہ) (جناب محمد وجاہت حسین صاحب سندیلوی) ۵۱۳

☆ (۱۱) مستقبلِ قریب کا معرکہ عظیم (جناب اسرائیل احمد خاں صاحب سکندر آباد دکن) ☆ ۵۱۶ (۱۲) غزل گوئی (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۵۲۰ (۱۳) عام فہم طرزِ تحریر (ترجمہ از ولیم ہیزلٹ) ☆ ۵۲۱ (۱۴) تلاش (نظم) (جناب نواب حکیمین صاحب سرمست حیدر آباد دکن) ☆ ۵۲۳ (۱۵) دژِ محجّر (جناب میکش اکبر آبادی) ☆ ۵۲۴ (۱۶) مدت کے

بعد (نظم) (جناب وشوا متر صاحب عادل) ☆۵۲۸ (۱۷) نقد بر نقد (جناب عطاء اللہ صاحب پالوی) ☆۵۲۹ (۱۸) ناصح مشفق سے خطاب (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۵۳۳ (۱۹) مقام شیخ (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۵۳۴ (۲۰) مسلمان یورپ میں (جناب سید محمود صاحب بریلوی) ☆۵۳۵ (۲۱) انقلاب مشروطیت ایران (جناب غلام سرور صاحب - ایم، اے۔ پی، ایچ، ڈی) ☆۵۳۹ (۲۲) تین کروڑ روپیہ کی دور بین (ادارہ) ☆۵۵۳ (۲۳) پریم کی جیت (مکالمہ) (جناب سید فرید مچلی شہری) ☆۵۵۶ (۲۴) فریب جلوہ (نظم) (جناب میکش اکبر آبادی) ☆۵۵۹ (۲۵) روح استبداد کا فرمان (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۵۶۰ (۲۶) نقد و نظر (ادارہ) ☆۵۶۱ (۲۷) رفتار وقت (ادارہ) ☆۵۶۲ (۲۸) اشتہارات (مشتہرین) ☆۵۶۹

جلد ۳: نمبر ۱، جنوری ۱۹۳۷ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، منظور شدہ سرشہ تعلیم گورنمنٹ میسور، کورونیشن پرنٹنگ ورکس فتح پوری دہلی، صفحات: ۱- تا ۹۶، مشمولات:

☆ (۱) اشارات (مدیر) ☆۲ (۲) مسائل حیات (جوش ملیح آبادی) ☆۹ (۳) زندگی (جناب دیوانہ مصطفیٰ آبادی) ۱۴ ☆ (۴) نغمہ انقلاب (نظم) (جناب رگھوپتی سہائے صاحب فراق گوکھپوری) ☆۱۵ (۵) گرفتار بلا (افسانہ) (جناب سید احسن صاحب - ایم، اے، علیگ) ☆۱۷ (۶) مسلک سالک (نظم) (جناب رکن الدین صاحب سالک میسور) ☆۲۱ (۷) سراپ محبت (جناب حمید نظامی صاحب مدیر ساربان) ☆۲۲ (۸) انیس وحالی (جناب سید اختر علی صاحب تلہری) ☆۲۵ (۹) بھکارن (نظم) (جناب سید الطاف مشہدی صاحب) ☆۳۱ (۱۰) جوانی کی یاد (نظم) (جناب نتھو صاحب شفیع لکھنوی) ☆۳۲ (۱۱) روز ولٹ کی تحریک جدید (جناب عبدالرحیم صاحب شیلی، بی، کام) ☆۳۳ (۱۲) ہماری زبان (جناب سید رضا قاسم صاحب مختار) ☆۳۵ (۱۳) انتظار کے دن (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۴۰ (۱۴) داروغہ صاحب (افسانہ) (جناب خواجہ احمد عباس صاحب) ☆۴۱ (۱۵) ماتا اور محبت (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۴۳ (۱۶) جہالت کی جنگ (ترجمہ از کولس ریورچ) ۴۴

☆ (۱۷) نگ نظر مولوی سے خطاب (نظم) (جناب مشتاق احمد صاحب شارق میرٹھی) ☆۴۷ (۱۸) (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۴۸ (۱۹) افیم کی پینک (مذاہیہ)

(جناب ڈاکٹر سید عابد حسین صاحب - ایم، اے۔ پی، ایچ، ڈی) ☆۴۹ (۲۰) مڑی ہوئی پتی (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۵۲ (۲۱) شاید کام پڑے (نظم) (جوش ملیح آبادی)

☆۵۲ (۲۲) کلیم عجم پر ایک نظر اور ہم (جناب کنور محمد اعظم علی خاں صاحب خسروی) ☆۵۳ (۲۳) مرد معصک (افسانہ) (جناب اسرائیل احمد خاں صاحب) ۵۷

☆ (۲۴) تلاش مسرت (نظم) (جناب گوہر اقبال صاحبہ حور) ☆۶۳ (۲۵) گم کردہ راہ عاشقی (نظم) (جناب نجم آفندی اکبر آبادی) ☆۶۴ (۲۶) ایک مکالمہ (جوش ملیح آبادی) ☆۶۵ (۲۷) شاعر سے خطاب (جناب سید محمود حسن صاحب) ☆۷۱ (۲۸) شعراے کرام سے (نظم) (جناب شاہ مقبول احمد صاحب کاشف سجوری) ۷۲

☆ (۲۹) جنگل کی شاہزادی (جناب فضل حق صاحب قریشی) ☆۷۳ (۳۰) کل رات کو (نظم) (جناب سکندر علی صاحب وجد۔ بی، اے۔ حیدر آباد) ☆۷۹ (۳۱) اعلانات (منبر) ☆۸۰ (۳۲) رفتار وقت (ادارہ) ☆۸۱ (۳۳) نقد و نظر

(ادارہ) ☆۸۳ (۳۱۴) فہرست مضامین کلیم ۱۹۳۶ء (منبر) ۸۴

جلد: ۳، نمبر ۲، فروری ۱۹۳۷ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، منظور شدہ سرشتہ تعلیم گورنمنٹ میسور، کورونیشن پرنٹنگ ورکس فتح پوری دہلی، صفحات: ۹۷- تا ۱۹۲، مضمولات:

☆ (۱) اشارات (مدیر) ☆ ۹۸ ☆ (۲) معلوم (نظم) (ابرار حسن خاں صاحب اثر ملیح آبادی) ☆ ۱۰۴ ☆ (۳) مسائل حیات (جوش ملیح آبادی) ☆ ۱۰۵ ☆ (۴) انیس و نظائے کے سامنے خونین منظر (سید حیدر عباس صاحب - ایم، اے) ☆ ۱۱۸ ☆ (۵) ساج کی بھیٹ (فسانہ) (محمد خلیق ابراہیم صاحب لکھنوی) ☆ ۱۲۱ ☆ (۶) مسئلہ ارتقا (عبدالرحیم صاحب شبلی - بی، کام) ☆ ۱۳۳ ☆ (۷) اصلاح زبان (عبداللطیف صاحب عثمانیہ کالج) ☆ ۱۳۹ ☆ (۸) خدمتِ خلق (نظم) (باسط صاحب بسوانی) ☆ ۱۴۴ ☆ (۹) مردِ مٹک (فسانہ)

(اسرائیل احمد خاں صاحب) ☆ (۱۰) قطعہ (احسن احمد صاحب اٹک کلکتہ) ☆ ۱۵۱ ☆ (۱۱) مظلوم بچہ (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۱۵۲ ☆ (۱۲) ایک رند کا اعلان جنگ (جوش ملیح آبادی) ☆ ۱۵۳ ☆ (۱۳) یاسِ عظیم آبادی کا ایک شعر (سید حیدر عباس صاحب حیدر - ایم، اے) ☆ ۱۵۴ ☆ (۱۴) امروز بے فردا (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۱۶۰ ☆ (۱۵) ماں (فسانہ) (سعد منیر الدین صاحب کلکتہ) ☆ ۱۶۱ ☆ (۱۶) وہ اور ہم (ڈاکٹر غلام سرور صاحب) ☆ ۱۶۷ ☆ (۱۷) شکست تمکین (نظم) (نشرت صاحب سندیلوی) ۱۶۸

☆ (۱۸) کلیم اور کلیم عجم (محمد صادق صاحب ضیا - بی، اے) ☆ ۱۶۹ ☆ (۱۹) عاشق مزاج بہاری (ٹھاکر برہیدر سنگھ صاحب عارف خورجی) ☆ ۱۷۷ ☆ (۲۰) پھڑپھڑیاں (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۱۸۳ ☆ (۲۱) عزم انتقام (نظم) (خلش صدیقی) ☆ ۱۸۴ ☆ (۲۲) نقد و نظر (ادارہ کلیم) ☆ ۱۸۵ ☆ (۲۳) خریداران سے (ادارہ کلیم) ۱۸۶ ☆ (۲۴) اشتہارات (مشترکین) ۱۸۷

جلد: ۳، نمبر ۳، مارچ ۱۹۳۷ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، منظور شدہ گورنمنٹ میسور و پٹیالہ، کورونیشن پرنٹنگ ورکس فتح پوری دہلی، صفحات: ۱۹۳- تا ۲۸۸، مضمولات:

☆ (۱) فہرست مضامین ۱۹۳ ☆ (۲) اشارات (مدیر) ☆ ۱۹۴ ☆ (۳) کوشش (نظم) (جناب اختر صاحب مراد آبادی) ۱۹۸ ☆ (۴) مت کر بھارت کو بدنام (گیت) (جناب باسط صاحب بسوانی) ☆ ۲۰۰ ☆ (۵) انسانی فطرت اور خیر و شر (جناب میکیش صاحب اکبر آبادی) ☆ ۲۰۱ ☆ (۶) دولہا کی واپسی (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۲۰۴ ☆ (۷) ناستک (ترجمہ) (جناب شیو صاحب فرید آبادی) ☆ ۲۰۵ ☆ (۸) عرضِ تمنا (نظم) (جناب محمد ابراہیم صاحب ہوش) ☆ ۲۰۷ ☆ (۹) ساج کا شکار (افسانہ) (جناب معین احسن صاحب جذبی) ☆ ۲۰۹ ☆ (۱۰) نکات (نظم) (جناب جعفر علی خاں صاحب اختر لکھنوی) ۲۱۴ ☆ (۱۱) اقوال حکیمانہ (جناب ڈاکٹر غلام سرور رضا - ایم، اے - بی، ایچ، ڈی) ۲۱۵

☆ (۱۲) آرٹ (ترجمہ) (جناب مظہر علی شاہ صاحب) ☆ ۲۱۶ ☆ (۱۳) منظومات برق (جناب شیش چند سکینہ صاحب طالب دہلوی) ☆ ۲۱۷ ☆ (۱۴) الھو (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۲۲۲ ☆ (۱۵) سرد مہری (افسانہ) (جناب سید علی سردار جعفری) ☆ ۲۲۳ ☆ (۱۶) مقصود کار (نظم) (جناب احسان بن دانش) ☆ ۲۲۴ ☆ (۱۷) ربتانی انقلاب (جناب مولانا آزاد سبحانی صاحب) ☆ ۲۲۵ ☆ (۱۸) زمانے کی عیاری (جوش ملیح آبادی) ☆ ۲۲۸ ☆ (۱۹) دعوتِ درد (نظم) (جناب آغاز صاحب برہان پوری) ☆ ۲۳۰ ☆ (۲۰) غیر آہنگی (افسانہ) (جناب شیو صاحب فرید آبادی) ☆ ۲۳۳ ☆ (۲۱) گفتار و کردار (نظم) (جناب رزی صاحب صدیقی) ☆ ۲۴۲ ☆ (۲۲) اقبال و ثاقب (جناب عطاء اللہ صاحب پالوی)

☆۲۴۳ (۲۳) مردِ معصک (افسانہ) (جناب اسرائیل احمد خاں صاحب) ☆۲۴۹ (۲۴) مورِ ضعیف (نظم) (جناب آغا شاعر صاحب قزلباش) ☆۲۵۴ (۲۵) یزدانیوں کے عیسائیت پر حملے (جناب اختر علی صاحب تلہری) ☆۲۵۵ (۲۶) نغمہ زندگی (ترجمہ) (جناب ایم۔ اے شیخپوری صاحب) ☆۲۶۲ (۲۷) کل کی بات (نظم) (جناب عبرت گورکھپوری آنجہانی) ☆۲۶۳ (۲۸) کلیم پر ایک نظر (جناب مرزا صادق۔ بی، اے) ☆۲۶۵ (۲۹) نقد و نظر (ادارہ) ☆۲۷۳ (۳۰) رفتارِ وقت (ادارہ) ☆۲۷۷ (۳۱) اشتہارات ۲۸۱ جلد: ۳، نمبر ۴، اپریل ۱۹۳۷ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، منظور شدہ گورنمنٹ میسور و پیٹالہ، کورونیشن پرنٹنگ ورکس فتح پوری دہلی، صفحات: ۲۸۹- تا ۳۷۶، مشمولات:

☆ (۱) اشارات (مدیر) ☆۲۹۰ (۲) وفاق (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۲۹۲ (۳) سراج الدولہ (جناب عبدالباری صاحب) ☆۲۹۷ (۴) راہِ طرب (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۳۰۴ (۵) ترنگا جھنڈا (فسانہ) (جناب کشن پرشاد صاحب کول) ☆۳۰۵ (۶) حشر مدعا (نظم) (جناب کلب احمد صاحب مائی جاسی) ☆۳۱۱ (۷) اذن جنگ (گیت) (جناب بھیم سین صاحب ظفر) ☆۳۱۲ (۸) احسن الانتخاب پر ایک نظر (جناب محمد خاں صاحب بنگلور) ☆۳۱۳ (۹) طنزیات (نظم) (جناب احمق پھونڈوی) ☆۳۱۹ (۱۰) سرشاریاں (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۳۲۰ (۱۱) مردِ معصک (فسانہ) (جناب اسرائیل احمد خاں صاحب سکندر آباد) ☆۳۲۱ (۱۲) ملا کی خدمات جلیلہ (نظم) (جناب غیور احمد صاحب رزوی صدیقی) ☆۳۲۶ (۱۳) آثارِ حاضرہ (نظم) (جناب رگھو پتی سہائے صاحب فراق گورکھپوری) ☆۳۲۸ (۱۴) ایک جھلک (ڈراما) (جناب وجاہت علی صاحب سندیلوی) ☆۳۲۹ (۱۵) منشی پریم چند کے مختصر افسانے (جناب محمود مورخ صاحب۔ بی، اے) ☆۳۳۲ (۱۶) رسم الخط (جناب نیاز الدین صاحب) ☆۳۳۷ (۱۷) ایک اندھی لڑکی کی دعا (نظم) (جناب غلام رسول صاحب نازکی) ☆۳۳۹ (۱۸) مغل بیگمات (جناب محمد فاتح صاحب فرخ) ☆۳۴۰ (۱۹) منگنی کا چھلا (فسانہ) (جناب مصلح الدین احمد صاحب اسیر) ☆۳۴۲ (۲۰) آج کل (نظم) (جناب ابرار حسن خاں صاحب اثر ملیح آبادی) ☆۳۴۵ (۲۱) عورت (جناب عطاء اللہ صاحب پالوی) ☆۳۴۶ (۲۲) خادمِ خلق (نظم) (جناب ارشد صاحب تھانوی) ☆۳۵۵ (۲۳) رفتارِ وقت (ادارہ) کلیم ☆۳۵۶ (۲۴) چنیں چناں (نظم) (جناب نعیم صدیقی صاحب) ☆۳۵۹ (۲۵) درسِ عمل (نظم) (جناب حکیم آزاد انصاری صاحب) ☆۳۶۰ (۲۶) شعلہ طور (محمود علی خاں جامعی) ☆۳۶۱ (۲۷) مسئلہ ارتقاء (جناب انور علی صاحب فرید آبادی) ☆۳۶۹ (۲۸) نقد و نظر (ادارہ کلیم) ☆۳۷۴ (۲۹) اشتہارات

جلد: ۳، نمبر ۵، مئی ۱۹۳۷ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، منظور شدہ گورنمنٹ میسور و پیٹالہ، کورونیشن پرنٹنگ ورکس فتح پوری دہلی، صفحات: ۳۸۵- تا ۴۸۰، مشمولات:

☆ (۱) اشارات (مدیر) ☆۳۸۶ (۲) تنہائی (نظم) (جناب نواب جعفر علی خاں صاحب انارکھنوی) ☆۳۹۱ (۳) تاریخ کو منقلب کر دینے والے کرمہائے ضعیف (جناب اسرائیل احمد خاں صاحب) ☆۳۹۳ (۴) نیند کی حقیقت (جناب محمد صاحب یوسف) ☆۳۹۸ (۵) کشکشِ حیات (فسانہ) (جناب امین حزیں صاحب بہاولپور) ☆۴۰۱ (۶) فیڈرل فنانس (جناب عبدالرحیم صاحب شبلی۔ بی، کام) ☆۴۰۹ (۷) وفادارانِ ازلی کا پیام (جوش ملیح آبادی) ☆۴۱۱ (۹) مردِ معصک (فسانہ مسلسل) (جناب اسرائیل احمد خاں صاحب) ☆۴۱۷ (۱۰) حسین بھکارن (نظم)

(جناب رفیع احمد صاحب صبا متھراوی) ☆ (۱۱) ایک شکاری دوست سے (نظم) (جناب احسان بن دانش صاحب) ☆ ۴۲۴ زندگی کا استہزا (فسانہ) (جناب ل احمد صاحب اکبر آبادی) ☆ ۴۲۵ (۱۳) بہار آزادی (نظم) (جناب مشتاق احمد صاحب شارق)

☆ ۴۲۸ (۱۴) ہندوستانی عورتیں (جناب سید رضا قاسم صاحب مختار) ☆ ۴۲۹ (۱۵) قدرت کی فیاضیاں (جوش ملیح آبادی) ☆ ۴۳۳ (۱۶) عدالت (فسانہ) (جناب کوثر چاند پوری) ☆ ۴۴۰ (۱۷) طنزیات (نظم) (جناب احق پھونڈوی) ☆ ۴۳۷ (۱۸) فلسفہ کائنات (جناب سید علی اکبر صاحب بھوپال) ☆ ۴۴۱ (۱۹) فیضانِ ساقی (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۴۴۸ (۲۰) غزل گوئی (جناب نقاد) ☆ ۴۴۹ (۲۱) میں دیکھ رہا ہوں (جناب ضیاء الدین احمد صاحب سلمی) ☆ ۴۶۰ (۲۲) پیر مغاں دیکھ (نظم)

☆ ۴۶۲ (۲۳) نقد و نظر (ادارہ کلیم) ☆ ۴۶۵ (۲۴) رفتار و وقت (ادارہ کلیم) ☆ ۴۶۹ (۲۵) اشتہار (مشتہرین) ☆ ۴۷۳ جلد ۳: ۴، ۶، ۱۰۔ جون و جولائی ۱۹۳۷ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، منظور شدہ گورنمنٹ میسور و پٹیل، محبوب المطابع برقی پریس دہلی، صفحات: ۴۸۱۔ تا۔ ۶۰۰، مضمولات:

☆ (۱) اشارات ☆ ۴۸۲ (۲) شعر کی آگ (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۴۸۷ (۳) معصوم گناہگار (نظم) (جناب ص کنبو) ☆ ۴۸۸ (۴) انقلاب (جناب صہبائی صاحب۔ بی، اے، آنرز) ☆ ۴۸۹ (۵) نالہ جرس (نظم) (جناب احسن احمد اشک کلکتہ) ☆ ۴۹۶ (۶) شہزادہ خرم (افسانہ) (از آسکر وائلڈ۔ مترجمہ مظہر علی شاہ صاحب۔ بمبئی) ۴۹۷ ☆ (۷) مذہب و سائنس (جناب نیاز الدین احمد صاحب لدھیانہ) ☆ ۵۰۲ (۸) بہار امروز (نظم) (جناب حکیم محمد یلین صاحب مسیح بنارس) ☆ ۵۰۴ (۹) آٹو نیمیر کی رپورٹ (جناب عبدالرحیم صاحب شبلی۔ بی، کام) ☆ ۵۰۵ (۱۰) خدمت وطن (نظم) (جناب حکیم الطاف احمد صاحب آزاد انصاری) ☆ ۵۱۰ (۱۱) غزل مسلسل (فارسی) (جناب پنڈت برجوبن صاحب دتاتریہ کیفی) ☆ ۵۱۱ (۱۲) (ترجمہ از جوش ملیح آبادی) ☆ ۵۱۱ (۱۳) ایام پیشیں (مترجمہ جناب اسرائیل احمد خاں صاحب) ۵۱۲

☆ (۱۴) سپاہی کی موت (ڈرامہ) (جناب علی سردار جعفری) ☆ ۵۱۳ (۱۵) سرمایہ داری اور اُس کے اثرات (جناب جگندر سنگھ صاحب لائل پور) ☆ ۵۱۷ (۱۶) موت (نظم) (جناب لطیف انور صاحب گورداسپوری) ☆ ۵۱۹ (۱۷) رقص یا جاکتی (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۵۲۰ (۱۸) آئین حکومت (از مانسکیو۔ مترجمہ ادارہ کلیم) ۵۲۱ ☆ (۱۹) رہگذر (جناب محمد وجاہت علی صاحب سندیلوی) ☆ ۵۲۷ (۲۰) مردِ مضحک (مسلسل افسانہ) (مترجمہ اسرائیل احمد خاں صاحب) ☆ ۵۲۹ (۲۱) شاعر کہن سال (نظم) (از ٹیگور مترجمہ آغاز برہانپوری) ☆ ۵۳۵ (۲۲) رازِ دہر (از ہیکل مترجمہ اسرائیل احمد خاں صاحب) ☆ ۵۳۷ (۲۳) عروسی نو (نظم) (جناب محمد یحییٰ صاحب لکھنؤ یونیورسٹی) ۵۴۴ ☆ (۲۴) زندگی کا معنا (فسانہ) (جناب ل احمد صاحب اکبر آبادی) ☆ ۵۴۵ (۲۵) تعلیم کا اثر ہندوستان میں (نظم) (جناب محمد مصطفیٰ خاں صاحب مداح پھونڈوی) ☆ ۵۵۷ (۲۶) فسانہ آدم (نظم) (جناب جمیل مظہری صاحب کلکتہ) ☆ ۵۵۹ (۲۷) اقبال و پیام اقبال (کشاف) ☆ ۵۶۱ (۲۸) ہمارے سند یافتہ جہلاء (مدیر) ☆ ۵۶۹ (۲۹) خار دیتا جا (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۵۷۵ (۳۰) نوحہ فراق (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۵۷۶ (۳۱) جلال و جمال (ادارہ) ☆ ۵۷۷ (۳۲) نیند

(جناب حکیم مولوی رضوان احمد صاحب) ☆۵۸۵ (پیام آسودگی) (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۵۹۲ (۳۴) رفتارِ وقت (ادارہ) ☆۵۹۳ (۳۵) اشتہارات (مشتہرین) ۵۹۸۔

جلد: ۲ نمبر ۲۔ اگست ۱۹۳۷ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، منظور شدہ گورنمنٹ میسور و پٹیالہ، محبوب المطالع برقی پریس دہلی، صفحات: ۲- تا ۹۶، مضمولات:

☆ (۱) اشارات (مدیر) ☆۲ (۲) گھٹا (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۱۲ (۳) پانچ سو مذاہب کی سرزمین (چمن لال صاحب سیاح جاپان - ترجمہ محمود علی خاں) ☆۱۳ (۴) پیغام وطن (نظم) (آزاد انصاری) ☆۱۷ (۵) جتلے محبت ہونے پر (مترجمہ معین الدین حسن - بی، اے، کاکوروی) ☆۱۹ (۶) اقوال حکیمانہ (ڈاکٹر غلام سرور - ایم، اے - پی، ایچ، ڈی) ☆۲۴ (۷) بیادیا ٹھکرائی (خواجہ غلام السیدین) ☆۲۵ (۸) تاثرات کشمیر (نظم) (نجم آفندی) ☆۲۸ (۹) شاعر کی تمنا (نظم) (حضرت کیفی دتاتریہ) ☆۲۹ (۱۰) غزل مسلسل (اتر) ☆۳۲ (۱۱) اردو کی شگفتگی و نفاست میں آگرے کا حصہ (ل، احمد اکبر آبادی) ☆۳۳ (۱۲) شراب پرنگلی (جوش ملیح آبادی) ☆۴۲ (۱۳) شہید وطن: ایک ایکٹ کا ڈرامہ (امین حزیں بہاولپور) ☆۴۹ (۱۴) گناہ (جی، اے، مجتبیٰ، الہ آباد) ☆۵۵ (نسخہ شفا) (خان صاحب حکیم محمود علی خاں صاحب ماہر) ☆۵۶ (۱۶) رباعیات خیام (عطاء اللہ پالوی) ☆۵۷ (۱۷) ہند میں تجارت کی پستی (رامیش نرائن ماتھر - ایم، اے آگرہ) ☆۶۳ (۱۸) علم کیمیا (محمد یوسف کشورگلکتہ) ☆۶۵ (۱۹) دنیا (شور لکھنوی) ☆۶۹ (۲۰) عورت، مرد و محبت (عبدالوہابی فرنگی محلی) ☆۷۳ (۲۱) خلوت رنداں (غزل) (محمد ضیاء الاسلام ضیاء - بی، ایس، سی) ☆۷۹ (۲۲) محبت (جی، اے، مجتبیٰ الہ آبادی) ☆۸۰ (۲۳) نقد و نظر (ادارہ کلیم) ☆۸۱ رفتارِ وقت (ادارہ کلیم) ☆۸۳ (۲۵) (اشتہارات) ۹۰۔

جلد: ۳ نمبر ۳۔ ستمبر ۱۹۳۷ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، منظور شدہ گورنمنٹ میسور و پٹیالہ، محبوب المطالع برقی پریس دہلی، صفحات: ۹۷- تا ۱۸۴، مضمولات:

☆ (۱) اشارات (مدیر) ☆۹۸ (۲) دورِ پیشین کی تقویم پارینہ (جناب اسرائیل احمد خاں صاحب) ☆۱۰۵ (۳) فیضِ حسن (نظم) (جناب محمد ضیاء الاسلام صاحب - بی، ایس، سی، پی، ایس، بیجور) ☆۱۱۳ (۴) گنبد (افسانہ) (جناب ابرار حسن خاں صاحب ملیح آبادی) ☆۱۱۴ (۵) رکشہ والا (افسانہ) (جناب سعد منیر صاحب کانپوری) ☆۱۱۷ (۶) نظیر اکبر آبادی (نظم) (جناب منظر صدیقی اکبر آبادی) ☆۱۱۹ (۷) مراق و مایخولیا کی فلسفیانہ تشریح (مدیر) ☆۱۲۱ (۸) برہمن سے خطاب (نظم) (جناب عبدالواحد صاحب عصری چک گوری، علیگ) ☆۱۲۸ (۹) نظیر اکبر آبادی پر ایک سرسری نظر (جناب نواب جعفر علی خاں صاحب اثر - لکھنوی) ☆۱۲۹ (۱۰) ازالہ غلط فہمی (جناب عطاء اللہ صاحب پالوی) ☆۱۳۴ (۱۱) کرب کی آواز (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۱۴۱ (۱۲) پولیس کا بلبل (ایک مسافر) ☆۱۴۳ (۱۳) جوہم اہل ہمت کی اولاد ہوں گے (نظم) (جناب حکیم آزاد صاحب انصاری) ☆۱۴۴ (۱۴) غزل گوئی اور پروفیسر (نقاد) ☆۱۴۵ (۱۵) رباعیات (جوش ملیح آبادی) ☆۱۶۶ (۱۶) جھپک باقی ہے (نظم) (جناب نواب جعفر علی خاں اثر لکھنوی) ☆۱۶۷ (۱۷) بھارت کا مزدور (نظم) (جناب باسط صاحب بسوانی) ☆۱۶۸ (۱۸) رفتارِ وقت (ادارہ) ۱۶۹۔

☆ (۱۹) نقد و نظر (ادارہ) ☆۱۷۵ (۲۰) اشتہارات (مشتہرین) ۱۷۷۔

جلد ۴: نمبر ۴۔ اکتوبر ۱۹۳۷ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، منظور شدہ گورنمنٹ میسور و پٹیالہ، محبوب المطالع برقی پریس دہلی، صفحات: ۱۸۵۔ تا۔ ۲۷۲، مضمولات:

☆ (۱) اشارات (مدیر) ☆ ۱۸۶ (۲) رباعیات (مدیر) ☆ ۱۹۰ (۳) جاپان اور لازمی تعلیم (چمن لال سیاح جاپان) ۱۹۳
☆ (۴) تخیل مزدور (نظم) (جناب عبداللطیف صاحب شمیم بھیروی) ☆ ۲۰۱ (۵) سورت کا قہوہ خانہ (جناب سید عباس صاحب جعفری حیدر آباد دکن) ☆ ۲۰۲ (۶) یادگار رات (نظم) (جناب سکندر علی صاحب وجد۔ بی، اے، عثمانیہ) ۲۰۶
☆ (۷) جامعہ ملیہ اسلامیہ دہلی (جناب اسرائیل احمد خاں صاحب) ☆ ۲۰۷ (۸) کھری کھری باتیں (نظم) (جناب ارشد تھانوی) ☆ ۲۳۳ (۹) افسانے کا آغاز و انجام (جناب امداد صابری) ☆ ۲۳۴ (۱۰) ایک گدائے قوم کی آواز (نظم) (جناب حکیم آزاد صاحب انصاری) ☆ ۲۳۳ (۱۱) روح کا معنی (جناب امام اکبر آبادی) ☆ ۲۳۴ (۱۲) راز و نیاز (نظم) (جناب نواب جعفر علی خاں اختر لکھنوی) ☆ ۲۳۶ (۱۳) شاعر ہندوستان (نظم) (جناب باسط بسوانی) ۲۳۷
☆ (۱۴) ترجیح شاہی (جناب عبد الرحیم شبلی۔ بی، کام) ☆ ۲۴۷ (۱۵) رفتار وقت (ادارہ کلیم) ☆ ۲۵۷ (۱۶) نقد و نظر (ادارہ کلیم) ☆ ۲۶۳ (۱۷) اشتہارات (مشتہرین) ۲۶۵

جلد ۵: نمبر ۵۔ نومبر ۱۹۳۷ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، منظور شدہ گورنمنٹ میسور و پٹیالہ، محبوب المطالع برقی پریس دہلی، صفحات: ۲۷۳۔ تا۔ ۳۶۰، مضمولات:

☆ (۱) اشارات (جوش ملیح آبادی) ☆ ۲۷۴ (۲) پروپیگنڈا (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۲۸۰ (۳) انسانی زندگی اور اس کی دوامیت (ناظر) ☆ ۲۸۱ (۴) نعرہ بغاوت (جناب ضیاء الدین احمد صاحب سلمی) ☆ ۲۸۶ (۵) انسانیت سے ارفع و اعلیٰ کوئی مذہب نہیں (جناب محمد خلیق ابراہیم صاحب لکھنوی) ☆ ۲۸۷ (۶) اپنے بچے سے آخری باتیں (نظم) (جناب سید علی اختر صاحب اختر حیدر آباد دکن) ☆ ۲۹۸ (۷) تحقیق اصلاح (جناب سید رضا قاسم صاحب مختار) ☆ ۳۰۱ (۸) نعرہ حریت (نظم) (جناب صبا صاحب انگری) ☆ ۳۰۳ (۹) ڈپٹی صاحب (جناب اختر انصاری صاحب دہلوی۔ بی، اے، آنرز) ☆ ۳۰۴ (۱۰) انقلاب (جناب وجاہت صاحب سندیلوی۔ بی، اے) ☆ ۳۱۰ (۱۱) ”عشق“ اور ”وطن“ (نظم) (جناب مشتاق احمد صاحب شارق) ☆ ۳۱۱ (۱۲) دین و ملت کو سلام (نظم) (جناب میکش صاحب اکبر آبادی) ☆ ۳۱۲ (۱۳) پنگے کی آزادی (جناب محمد عبدالکریم صاحب آزاد، شریفی) ☆ ۳۱۳ (۱۴) انسانی فرائض کے متعلق جوزف میزنی کے گرانقدر خیالات (جناب سید اختر علی صاحب تلہری) ☆ ۳۱۵ (۱۵) مولوی (مولوی شناس) ☆ ۳۲۲ (۱۶) تلاش حیات (نظم) (جناب نعیم صاحب صدیقی) ☆ ۳۲۷ (۱۷) باغی (جناب مظہر صاحب انصاری۔ بی، اے، آنرز) ☆ ۳۲۸ (۱۸) جاپان کے کسان (جناب محمد ہاشم صاحب مولیدنیا، میونسپل کونسلر، پونہ) ☆ ۳۳۲ (۱۹) علم و جہل (رباعیات) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۳۳۵ (۲۰) ماں (جناب مسعود حسن صاحب شمس، دانا پوری، کلکتہ یونیورسٹی) ☆ ۳۳۶ (۲۱) شعر مرا بدرسہ کہ برد؟ (جناب نواب جعفر علی خاں صاحب اختر لکھنوی) ☆ ۳۳۸ (۲۲) منزل مقصود (جناب صادق حسین صاحب کنہو) ☆ ۳۴۱ (۲۳) خط رفتار (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۳۴۴ (۲۴) رفتار وقت (ادارہ کلیم) ☆ ۳۴۵ (۲۵) اشارہ مشیت (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۳۴۹ (۲۶) نقد و نظر (ادارہ کلیم) ☆ ۳۵۰ (۲۷) اشتہارات ۳۵۳

جلد ۴: نمبر ۶۔ دسمبر ۱۹۳۷ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، منظور شدہ گورنمنٹ میسور و پٹیالہ، محبوب المطالع برقی پریس

دہلی، صفحات: ۳۶۱ تا ۴۴۸، مشمولات:

☆ (۱) اشارات (مدیر) ☆ ۳۶۲ (۲) مفلسوں کی عید (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۳۶۷ (۳) احساں نہ کیجئے (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۳۶۸ (۴) موجودہ ہندوستانی سیاست (جناب احتشام رضوی ماہلی۔ ایم، اے) ☆ ۳۶۹ (۵) محبوبہ کی شرط (نظم) (جناب سید الطاف صاحب مشہدی) ☆ ۳۷۷ (۶) بلیدان (جناب تقی صاحب مہرولی) ☆ ۳۷۸ (۷) عیاش حرم (نظم) (جناب احسان بن دانش کاندھلوی) ☆ ۳۸۲ (۸) مرو مضحک (جناب اسرائیل احمد خاں صاحب) ☆ ۳۸۴ (۹) عید ملنے والوں سے (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۳۹۳ (۱۰) افسانے کا بنیادی خیال (جناب مولانا امداد صابری صاحب) ☆ ۳۹۴ (۱۱) مسئلہ جبر و اختیار (ناظر) ☆ ۴۰۱ (۱۲) شاعر کی عید (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۴۱۰ (۱۳) شائق (جناب وجاہت سندیلوی۔ بی، اے) ☆ ۴۱۱ (۱۴) تعلیم آزاد (نظم) (جناب حکیم آزاد صاحب انصاری) ☆ ۴۱۵ (۱۵) جامعہ ملیہ اسلامیہ دہلی (جناب اسرائیل احمد خاں صاحب) ☆ ۴۱۷ (۱۶) بھول (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۴۲۷ (۱۷) انتظار (نظم) (جناب محمد ضیاء الاسلام صاحب ڈپٹی کلکٹر بجنور) ☆ ۴۲۸ (۱۸) اب کے بھی دن بہار کے یونہی گزر گئے (جناب گوہر سلطان صاحبہ سرحدی۔ پشاور) ☆ ۴۳۰ (۱۹) آرزوئے محروم (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۴۳۲ (۲۰) رفتار وقت (ادارہ) ☆ ۴۳۳ (۲۱) نقد و نظر (ادارہ) ☆ ۴۳۷ (۲۲) اشتہارات (مستہرین) ☆ ۴۴۱

جلد ۵: نمبر ۱۔ جنوری ۱۹۳۸ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، منظور شدہ ڈائریکٹر ان تعلیم: ریاستہائے میسور، پنڈیالہ و حیدر آباد (دکن)، محبوب المطالع برقی پریس دہلی، صفحات: ۱ تا ۸۸، مشمولات:

☆ (۱) اشارات (مدیر) ☆ ۳ (۲) مسلک جوش (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۱۱ (۳) قرآن اور اُس کے مخالفوں میں بنائے نزاع (جناب مولانا ابو الکلام صاحب آزاد مدظلہ) ☆ ۱۳ (۴) رفیقہ حیات کے نام (نظم) (جناب مجید ملک صاحب) ☆ ۱۶ (۵) انسانی فرائض و حقوق (جناب سید اختر علی صاحب تلہری) ☆ ۱۷ (۶) باغی شاعر (جناب نند لال صاحب مظلوم کیٹھلوی) ☆ ۲۰ (۷) مقالات ذہیں (جوش ملیح آبادی) ☆ ۲۱ (۸) وطن کے نوجوانوں سے خطاب (نظم) (جناب علامہ پنڈت برجوبہن صاحب دتاتریہ کپٹی) ☆ ۲۲ (۹) معاشی قومیت (جناب عبدالرحیم صاحب شبلی۔ بی، کام) ☆ ۲۵ (۱۰) نسیم اُن کو بھی ساتھ لانا (نظم) (جناب بزم لکھنوی) ☆ ۲۸ (۱۱) وقت سے جنگ (جناب مجید ملک صاحب) ☆ ۲۹ (۱۲) ریاکاری (نظم) (جناب میکش۔ اکبر آبادی) ☆ ۳۲ (۱۳) بھوکی آدمیت (اتفاقات احمد خاں۔ بی، اے ملیح آبادی) ☆ ۳۳ (۱۴) جوانی (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۳۹ (۱۵) قلم اور قدم (کلتر ہیوگو) (مترجمہ جناب اسرائیل احمد خاں صاحب) ☆ ۴۱ (۱۶) کب آئے گا؟ (نظم) (جناب بسمل۔ سعیدی جوشی ٹونک راج) ☆ ۵۲ (۱۷) انوہیں (جناب مصلح الدین احمد صاحب اسیر) ☆ ۵۳ (۱۸) تنجالی عارفانہ (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۵۵ (۱۹) بلاکشان بحر (کلتر ہیوگو) (مترجمہ جناب منتظر صاحب) ☆ ۵۶ (۲۰) عورتوں کی لڑائی (جناب کوثر صاحب چاند پوری) ☆ ۶۳ (۲۱) آزادی تحریر (نظم) (جناب حفیظ صاحب ہوشیار پوری۔ ایم، اے) ☆ ۶۶ (۲۲) شاعری اور تنقید جدید (جناب رامیش نارائن صاحب ماکھر۔ ایم، اے آگرہ) ☆ ۶۷ (۲۳) اے کاش! (نظم) (جناب اعظم صاحب خسروی جے پوری) ☆ ۶۹ (۲۴) حب وطن اور مسلمان (نظم) (جوش ملیح

آبادی) ☆ ۷۰ (۲۵) خسرو کا فیضان (جوش ملیح آبادی) ۷۱
 ☆ (۲۶) مادرِ ہند سے (جناب اسماعیل صاحب امرت سر) ☆ ۷۲ (۲۷) محبت (جناب سجاد حیدر صاحب ملیح
 آبادی) ☆ ۷۲ (۲۸) رفتارِ وقت (ادارہ کلیم) ☆ ۷۳ (۲۹) نقد و نظر (ادارہ
 کلیم) ☆ ۷۹ (۳۰) اشتہارات (مشتہرین) ۸۱
 جلد: ۵ نمبر ۲۔ فروری ۱۹۳۸ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، منظور شدہ ڈائریکٹران تعلیم: ریاستہائے میسور، پٹیالہ و حیدر
 آباد (دکن)، محبوب المطالع برقی پریس دہلی، صفحات: ۸۹۔ تا۔ ۱۷۶
 مشمولات:

☆ (۱) اشارات (مدیر) ☆ ۹۰ (۲) وفاقی ہند (ادارہ کلیم) ☆ ۹۵ (۳) ۱۹۳۷ء کی سیاسیات عالم (جناب عبدالرحیم صاحب
 شملی۔ بی، کام) ☆ ۹۷ (۴) مسلمانوں کے رہبر (نظم) (جناب میکش صاحب اکبر آبادی) ☆ ۱۱۴ (۵) گاندھی ازم اور
 شوٹیزم (جناب پنڈت جواہر لال صاحب نہرو) ☆ ۱۱۵ (۶) دعا (نظم) (جناب مجید ملک صاحب) ☆ ۱۲۵ (۷) سرمایہ داروں
 سے خطاب (نظم) (جناب محسن صاحب اعظم گڑھی) ☆ ۱۲۶ (۸) تلاشِ معاش (جناب پھول چند صاحب) ☆ ۱۲۷ (۹) یاد
 دوست (نظم) (جناب سائر صاحب قدوائی ایڈیٹر شاہد، بریلی) ☆ ۱۳۱ (۱۰) تعلقینِ قفس (نظم) (جناب مداح احق
 پھونڈوی) ☆ ۱۳۲ (۱۱) افسانے کی تشکیل (جناب مولانا امداد صابری) ☆ ۱۳۳ (۱۲) ہو (نظم) (جوش ملیح
 آبادی) ☆ ۱۳۹ (۱۳) اے نیند بس اب آجا (نظم) (جناب نواب جعفر علی خاں صاحب انٹرکھنوی) ☆ ۱۴۰ (۱۴) پیامِ اقبال
 اور کشاف (جناب رازی صاحب) ☆ ۱۴۱ (۱۵) استدراکِ منجانب کشاف (جناب کشاف صاحب) ☆ ۱۴۷ (۱۶) ہندوستانی
 قومیت (جناب نعمان شاعری صاحب بھوپال) ☆ ۱۵۳ (۱۷) آج کچھ کھایا نہیں (نظم) (جناب رضا صاحب
 نقوی) ☆ ۱۵۷ (۱۸) گستاخِ شیطان (جناب وجاہت علی صاحب سندیلوی۔ بی، اے) ☆ ۱۵۸ (۱۹) طوائف سے
 خطاب (نظم) (جناب یکتا صاحب حقانی امرہوی) ☆ ۱۶۰ (۲۰) رفتارِ وقت (ادارہ کلیم) ☆ ۱۶۱ (۲۱) شاعر (نظم) (جناب محمود
 طرزی صاحب گلکٹہ) ☆ ۱۶۷ (۲۲) یہ نظر کس کے لیے ہے (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۱۶۸ (۲۳) اشتہارات ۱۶۹
 جلد: ۵ نمبر ۳۔ مارچ ۱۹۳۸ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، منظور شدہ ڈائریکٹران تعلیم: ریاستہائے میسور، پٹیالہ و حیدر
 آباد (دکن)، محبوب المطالع برقی پریس دہلی، صفحات: ۱۷۸۔ تا۔ ۲۶۵
 مشمولات:

☆ (۱) اشارات (مدیر) ☆ ۱۷۸ (۲) شامِ رخصت (جوش ملیح آبادی) ☆ ۱۸۱ (۳) سرشکِ تبسم (جوش ملیح آبادی) ۱۸۳
 ☆ (۴) مذہب اور اس کے اجتماعی انفرادی اثرات (ناظر) ☆ ۱۸۵ (۵) ہندی اردو کے سوال کا محدود نظریہ (جناب سید مطلبی
 صاحب فرید آبادی) ☆ ۱۹۳ (۶) اے چاند (نظم) (جناب نواب جعفر علی خاں صاحب انٹرکھنوی) ☆ ۲۰۴ (۷) شیطانی
 حکومت (جناب م، ح صاحب) ☆ ۲۰۵ (۸) عمرِ خیام (جناب مدن مراری لال صاحب سکینہ) ☆ ۲۱۱ (۹) سرود و رقص
 (نظم) (جناب شہید ابن علی صاحب) ☆ ۲۱۲ (۱۰) پشیمانی (جناب وجاہت علی صاحب سندیلوی۔ بی، اے) ☆ ۲۱۳ (۱۱) تعلیم
 دیہات (جناب محمد ضیاء الاسلام صاحب ضیاء، ڈبئی کلکٹر بجنور) ☆ ۲۱۵ (۱۲) نواے بے حس (جناب بسمل صاحب سعیدی جوشی
 ٹونک راج) ☆ ۲۲۳ (۱۳) الفرید لارڈ ٹینیسن (جناب علیم الدین صاحب اعظمی) ☆ ۲۲۴ (۱۴) بہادر بڑھے چلو (نظم) (جناب
 قوم صاحب مچھلی شہری) ☆ ۲۲۵ (۱۵) دھوکا (جناب محمد حسام الدین خاں صاحب غوری) ☆ ۲۲۶ (۱۶) سسی نامشکور (جناب عطاء

اللہ صاحب پالوی) ☆۲۲۹ (۱۷) بی، اے) ☆۲۳۳ (۱۸) دیوار چین پر ایک طائرانہ
نظر (جناب انوار اللہ صاحب ہشتنگری) ☆۲۳۴ (۱۹) الطاف مشہدی کی شاعری پر ایک نظر (جناب خلیق صاحب قریشی - مٹی
فاضل - لائل پور) ☆۲۳۶ (۲۰) انتظار (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۲۳۱ (۲۱) شہید محبت (جناب مرزا محمد اشرف صاحب
تاتاری) ☆۲۴۲ (۲۲) نان و ایمان (نظم) (جناب الطاف مشہدی صاحب) ☆۲۴۸ (۲۳) رفقار
وقت (ادارہ) ☆۲۴۹ (۲۴) نقد و نظر (ادارہ) ☆۲۵۴ (۲۵) اشتہارات (مشتہرین) ۲۵۷
جلد ۵: نمبر ۳ - اپریل ۱۹۳۸ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، منظور شدہ ڈائرکٹران تعلیم: ریاستہائے میسور، پٹیالہ و حیدر
آباد (دکن)، محبوب المطالع برقی پریس دہلی، صفحات: ۲۶۶ - تا - ۳۵۱
مشمولات:

☆ اشارات (مدیر) ☆۲۶۶ (۲) رباعیات جوش (جوش ملیح آبادی) ☆۲۷۱ (۳) شاعر کا ایثار (جوش ملیح آبادی) ۲۷۲
☆ (۴) جاپان کی سبق آموز کہانیاں (مترجمہ جناب محمود علی خاں صاحب - بی، اے جامی) ☆۲۷۳ (۵) حضرت اختر
لکھنوی اور میں (جناب رگھوپتی سہائے صاحب فراق - ایم، اے) ☆۲۸۴ (۶) عورت (نظم) (جناب ابراہیم صاحب
ہوش کلکتہ) ☆۲۹۲ (۷) سماج کی سنگدلی (جناب محمد کمال احمد صاحب راز بھاگلپوری) ☆۲۹۳ (۸) ازنازا (ڈرامہ)
(جناب صدیقہ بیگم صاحبہ سیوہارہ بجنور) ☆۲۹۵ (۹) جذبات شہید (نظم) (جناب شہید ابن علی صاحب) ☆۲۹۸ (۱۰)
اورنگزیب اور راجہ جسونت سنگھ (جناب کوثر صاحب چاند پوری) ☆۲۹۹ (۱۱) پاسان شباب طفلی (نظم) (جناب میکش
صاحب اکبر آبادی) ☆۳۱۱ (۱۲) گنبد یا گنبد؟ (جناب ڈاکٹر عندلیب شادانی - ایم، اے - پی، ایچ، ڈی) ۳۱۳
☆ (۱۳) دوشیزہ جمن (جناب محسن صاحب اعظم گڑھی) ☆۳۱۶ (۱۴) اسلام اور وطن (کشاف) ۳۱۷ ☆ (۱۵)
رباعیات (متفرق شعرا) ☆۳۲۷ (۱۶) مزدور کی جوانی (جناب احسان بن دانش صاحب) ☆۳۲۷ (۱۷) ہندوستان کی
جمہوری زبان (جناب امام اکبر آبادی) ☆۳۳۰ (۱۸) نصیبین (جناب وجاہت صاحب سندیلوی - بی، اے) ۳۳۴
☆ (۱۹) مزدور (نظم) (جناب مائل صاحب نقوی) ☆۳۳۵ (۲۰) آج کل (نظم) (جناب شیخ عبداللطیف صاحب تپش -
ایم، اے) ☆۳۳۶ (۲۱) رفقار وقت (ادارہ کلیم) ☆۳۳۷ (۲۲) شاعر کی دعا (نظم) (جناب الطاف صاحب مشہدی)
☆۳۴۲ (۲۳) نقد و نظر (ادارہ کلیم) ☆۳۴۳ (۲۴) رباعیات اختر (جناب نواب جعفر علی خاں صاحب اختر
لکھنوی) ۳۴۴

جلد ۵: نمبر ۵ - مئی ۱۹۳۸ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، منظور شدہ ڈائرکٹران تعلیم: ریاستہائے میسور، پٹیالہ و حیدر
آباد (دکن)، محبوب المطالع برقی پریس دہلی، صفحات: ۳۵۳ - تا - ۴۴۰
مشمولات:

☆ (۱) اشارات (مدیر) ☆۳۵۴ (۲) پیرزن لیگ (جوش ملیح آبادی) ☆۳۶۰ (۳) سرمایہ (جنابہ فیضی پراچہ)
☆۳۶۱ (۴) دل محزون (نظم) (رضیہ سلطان ادیبہ بھوپال) ☆۳۶۵ (۵) کامیاب ناکام (محمد خلیق ابراہیم لکھنوی)
☆۳۶۶ (۶) لفظ آزادی (نظم) (آغاز برہان پوری) ☆۳۷۶ (۷) ہندوستانی ورڈسورتھ (سید رضا قاسم مختار) ۳۷۷
☆ (۸) کسی کی آمد (نظم) (ضیاء الاسلام ڈپٹی کلکٹر) ☆۳۸۰ (۹) شیدا و سلیم (سجاد حیدر ملیح آبادی) ☆۳۸۱ (۱۰) ہمارا
ادب (وجاہت سندیلوی) ☆۳۸۴ (۱۱) جرمنی کا آسٹریا پر قبضہ کیوں اور کیسے (سید سعید جعفری مچھلی شہری) ۳۸۵

☆ (۱۲) مولانا عبدالسلام پر بیجا حملہ (عبد الہی عظمیٰ) ☆ ۳۹۴ (۱۳) حساس بھکاری (لطیف شاہد) ۳۹۸
 ☆ (۱۴) خوفناک انتقام (مترجمہ آغا محمد شریف - بی، اے - علیگ) ☆ ۳۰۵ (۱۵) میرے لیے (نظم) (جناب محسن
 صاحب اعظم گڑھی) ☆ ۴۰۸ (۱۶) ہندوستان کی جمہوری زبان (جناب امام اکبر
 آبادی) ☆ ۴۰۹ (۱۷) عہد (نظم) (جناب اثر صاحب چکوالی) ☆ ۴۱۴ (۱۸) خون آرزو (شکیلہ اختر
 صاحبہ) ☆ ۴۱۵ (۱۹) ہوا کے جھونکے کی تمنا (نظم) (جناب الطاف صاحب مشہدی) ☆ ۴۱۷ (۲۰) نظیر اور انسان (جناب
 محمود صاحب اکبر آبادی) ☆ ۴۱۸ (۲۱) سری کرشن داس صاحب کا مکتوب ☆ ۴۲۳ (۲۲) رفتارِ وقت (ادارہ
 کلیم) ☆ ۴۲۵ (۲۳) نقد و نظر (ادارہ کلیم) ☆ ۴۳۱ (۲۴) اشتہارات (مشتہرین) ۴۳۳

جلد ۶: نمبر ۶۔ جون ۱۹۳۸ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، منظور شدہ ڈائریکٹر ان تعلیم: ریاستہائے میسور، پٹیلالہ و حیدر
 آباد (دکن)، محبوب المطالع برقی پریس دہلی، صفحات: ۴۳۱ تا ۵۲۸

مشمولات:

☆ (۱) اشارات (مدیر) ☆ ۴۲۲ (۲) سرمایہ دار - شہریار - کروگار (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۴۲۵ (۳) رقم (جناب فیضی
 پراچہ سری نگر) ☆ ۴۲۹ (۴) عدالت حیوانات (جناب شوکت صاحب سبزواری - ایم، اے) ☆ ۴۵۴ (۵) تفصیل
 (نظم) (جناب رزمی صاحب صدیقی) ☆ ۴۵۷ (۶) جانوروں کے مختلف رنگ (جناب محمد یوسف صاحب کلکتہ)
 ☆ ۴۵۸ (۷) حق بحق دارر سید (جناب عبدالواسع صاحب عصری چک گوری) ☆ ۴۶۲ (۸) ہندوستانی ادب میں (جناب
 احمد حسین صاحب الہ آباد یونیورسٹی) ☆ ۴۶۹ (۹) تضاد (نظم) (جناب شاہد صدیقی صاحب حیدر آباد دکن)
 ☆ ۴۷۲ (۱۰) عشق است ہزار بدگمانی (مترجمہ جناب اسرائیل احمد خاں صاحب) ☆ ۴۷۳ (۱۱) درس غیرت
 (نظم) (جناب بسل صاحب سعیدی جوشی ٹونک) ☆ ۴۸۱ (۱۲) افسانہ نگاری (جناب شیخ محمد یوسف صاحب ظفر - بی،
 اے) ☆ ۴۸۳ (۱۳) انڈین نیشنل کانگریس (شعبہ اطلاعات سیاسی و معیشتی آل انڈیا کانگریس کمیٹی) ☆ ۴۸۶ (۱۴) وہ
 واقعہ (جناب اختر صاحب اورینٹی - ایم، اے) ☆ ۴۹۲ (۱۵) غزل مسلسل (جناب خلیق صاحب قریشی لائل
 پور) ☆ ۴۹۶ (۱۶) نیک دل سرمایہ کار (نظم) (جناب احسان دانش صاحب کاندھلہ) ☆ ۴۹۷ (۱۷) ماں کا خط (جناب جی
 آر - قیس صاحب شیخپوری) ☆ ۴۹۸ (۱۸) تخیلات کے تین پھول (جناب سلام صاحب مچھلی شہری) ☆ ۵۰۱ (۱۹) بیر کا
 درخت (جناب سعد منیر صاحب کانپوری) ☆ ۵۰۲ (۲۰) شاہ پارے (ٹھمری) (عالی جناب معلیٰ القاب فرماں روائے
 ٹونک دام اقبال) ☆ ۵۰۴ (۲۱) ہندوستان کی جمہوری زبان (جناب امام صاحب اکبر آبادی) ☆ ۵۰۶ (۲۲) چور (ٹیگور کی
 نظم سے) (جناب افسر صاحب ماہ پوری) ☆ ۵۱۱ (۲۳) رفتارِ وقت (ادارہ
 کلیم) ☆ ۵۱۳ (۲۴) اشتہارات (مشتہرین) ۵۲۱

جلد ۶: نمبر ۱۔ جولائی ۱۹۳۸ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، منظور شدہ ڈائریکٹر ان تعلیم: ریاستہائے میسور، پٹیلالہ و حیدر
 آباد (دکن)، محبوب المطالع برقی پریس دہلی، صفحات: ۱ تا ۸۰

مشمولات:

☆ (۱) اشارات (مدیر) ☆ ۲ (۲) بے حجابانہ درآ (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۸ (۳) علامہ اقبال کا نظریہ
 ملیہ (ل - احمد) ☆ ۹ (۴) سفید ڈاڑھی (جناب عبید اللہ صاحب قدسی، ایچ، پی - ایچ اے بیا در

(۱۲) ☆ (۵) زاؤگ (جناب رشید احمد صاحب صابر ویلور) ☆ ۱۶ (۶) خواب (جناب شریعتی کلا دیوی چودھری) ☆ ۱۸ (۷) محبت کا چاند (نظم) (جناب انور صاحب - بی، اے) ☆ ۲۳ (۸) سپاہی کے ہزار فن (جناب اختر لکھنوی) ☆ ۲۴ (۹) مقالات زریں (جوش ملیح آبادی) ☆ ۲۸ (۱۰) قومی غیرت (موپاں - مترجمہ جناب سالک لکھنوی) ☆ ۲۹ (۱۱) جنگ عظیم میں فرانس کے مذاکرات (جناب عمر عباسی صاحب) ☆ ۳۲ (۱۲) حضرت جن (جناب امام اکبر آبادی) ☆ ۳۵ (۱۳) عقیدت کے پھول (جناب اختر صاحب چکوالی) ☆ ۳۸ (۱۴) انقلابی کی موت (جناب وجاہت صاحب سندیلوی) ☆ ۳۹ (۱۵) ابابیل اور سرد مہر بادل (جناب سجاد حیدر صاحب ملیح آبادی) ☆ ۴۱ (۱۶) قومیت (جناب امین حزیں صاحب بہاولپوری - مدیر شیر رنگون) ☆ ۴۲ (۱۷) ہندوستان کے صنعتی مزدور (جناب عبدالرحیم صاحب شبلی - بی، کام) ☆ ۴۵ (۱۸) نئی چنگاری (نظم) (جناب ساعر صاحب) ☆ ۵۶ (۱۹) ہندوستان کی جمہوری زبان (جناب امام اکبر آبادی صاحب) ☆ ۵۷ (۲۰) مجھے معلوم نہ تھا (نظم) (جناب بسمل صاحب سعیدی ٹوکی) ☆ ۶۱ (۲۱) افسانہ اور اُس کے عناصر (جناب مولانا امداد صاحب صابری) ☆ ۶۲ (۲۲) فیڈریشن (جناب شاد صاحب عارفی رامپوری) ☆ ۶۹ (۲۳) چنگاریاں (جناب ازل صاحب نقوی بجنوری) ☆ ۷۱ (۲۴) اشتہارات (مشتہرین) ۷۳

جلد ۶: نمبر ۲ - اگست ۱۹۳۸ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، منظور شدہ ڈائریکٹران تعلیم: ریاستہائے میسور، پٹیالہ و حیدر آباد (دکن)، محبوب المطالع برقی پریس دہلی، صفحات: ۸۱ - تا - ۱۶۸

مشمولات:

☆ (۱) اشارات (مدیر کلیم) ☆ ۸۲ (۲) اے تمنا (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۸۷ (۳) ذریعہ تعلیم کے مطابق وزارت صوبہ بہار کا فیصلہ (وزارت تعلیمات صوبہ بہار) ☆ ۸۹ (۴) مذہب اور سوشلزم (ناظر) ☆ ۹۳ (۵) شہزادے کی قربانی (جناب رشید احمد صاحب صابر ویلور) ☆ ۹۸ (۶) بنارس (جناب برجموہن صاحب دتاتریہ کپتی) ☆ ۱۰۰ (۷) سیرت (مترجمہ جناب سید رضا قاسم صاحب مختار) ☆ ۱۰۴ (۸) بچپن کی یاد (جناب ظاہرہ انصاری صاحبہ) ☆ ۱۱۳ (۹) سفید ماں (جناب سلیم احمد صاحب) ☆ ۱۱۵ (۱۰) شبلی و حریفان شبلی (جناب محمد اسلمعلیل خاں صاحب رزنی) ☆ ۱۲۱ (۱۱) بے وفا دنیا (جناب سید محسن صاحب اعظم گڑھی) ☆ ۱۲۵ (۱۲) محبت اور گناہ (جناب سید سجاد حیدر صاحب ملیح آبادی) ☆ ۱۳۶ (۱۳) تعویذ (نظم) (جناب شہید ابن علی صاحب) ☆ ۱۵۱ (۱۴) شاعر مغرور (نظم) (جناب نشتر صاحب سندیلوی) ☆ ۱۵۲ (۱۵) مذہب اور رواداری (جناب سید اختر علی صاحب تلہری) ☆ ۱۵۳ (۱۶) ہندوستان کی جمہوری زبان (جناب امام صاحب اکبر آبادی) ☆ ۱۵۷ (۱۷) مقالات زریں (جوش ملیح آبادی) ☆ ۱۵۹ (۱۸) زکیو سلوویکا کا ماضی، حال، مستقبل (جناب سید سعید جعفری مچھلی شہری - ایم، ایس، سی - علیگ) ☆ ۱۶۰ (۱۹) اشتہارات (مشتہرین) ۱۶۵

جلد ۷: نمبر ۳ - ستمبر ۱۹۳۸ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، منظور شدہ ڈائریکٹران تعلیم: ریاستہائے میسور، پٹیالہ و حیدر آباد (دکن)، محبوب المطالع برقی پریس دہلی، صفحات: ۱۶۹ - تا - ۲۵۶

مشمولات:

☆ (۱) اشارات (جوش ملیح آبادی) ☆ ۱۷۰ (۲) فروغ بادہ (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۱۷۴ (۳) شباب، مرعوب شیب (جوش ملیح آبادی) ☆ ۱۷۵ (۴) رباعیات (جوش ملیح آبادی) ☆ ۱۷۶ (۵) سونے کی اقتصادی اہمیت (جناب ؟ صاحب) ☆ ۱۷۷ (۶) بی بی مریم کا مداری (مترجمہ جناب مخدوم اکبر آبادی) ☆ ۱۸۳ (۷) علامہ کپتی دہلوی اور سیما

اکبر آبادی (جناب پروفیسر محمد عبداللہ صاحب کامل - ایم، اے) ☆۱۸۶ (۸) آواگون (جناب ل احمد صاحب اکبر آبادی) ☆۱۹۳ (۹) دُوری (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۱۹۹ (۱۰) مکاتیب غالب وغیرہ (جناب محمد ضیاء الاسلام صاحب - بی، اے - ڈپٹی کلکٹر) ☆۲۰۰ (۱۱) سماج کی قربان گاہ پر (جناب صدیقہ بیگم صاحبہ سیوہاروی) ☆۲۰۴ (۱۲) اگر دنیا میں شاعر نہ ہوتا تو کیا ہوتا (جناب احسن صاحب مارہروی) ☆۲۱۱ (۱۳) سیرت (جناب سید رضا قاسم صاحب مختار - حسین آباد جہلا) ☆۲۱۵ (۱۴) غالب کی توہین (جناب شاد صاحب قدوائی) ☆۲۲۵ (۱۵) برائے ہم نفساں (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۲۳۲ (۱۶) ہندوستان کی جمہوری زبان (جناب امام صاحب اکبر آبادی) ☆۲۳۳ (۱۷) مقالات زریں (جوش ملیح آبادی) ☆۲۳۷ (۱۸) موت کا استقبال (نظم) (جناب بسمل صاحب سعیدی ہاشمی ٹوکی) ☆۲۳۸ (۱۹) رفتارِ وقت (جناب سید سعید صاحب جعفری مچھلی شہری - ایم، اے) ☆۲۴۱ (۲۰) معروض مائل (جناب ابو البیان مائل صاحب لکھنوی) ☆۲۴۹ (۲۱) اشتہارات (مشتہرین) ۲۵۱

جلد ۷: نمبر ۴ - اکتوبر ۱۹۳۸ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، منظور شدہ ڈائرکٹران تعلیم: ریاستہائے میسور، پٹیالہ و حیدر آباد (دکن)، محبوب المطالع برقی پریس دہلی، صفحات: ۲۵۷-۲۵۸ تا ۳۴۴ مشمولات:

☆ (۱) اشارات (مدیر) ☆۲۵۸ (۲) فتنہ حرم (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۲۶۳ (۳) مسلمانوں کی سیاسیات میں ذہنی انتشار (جناب عبداللطیف صاحب اعظمی) ☆۲۶۵ (۴) برادری (جناب تقی صاحب مہرولی) ☆۲۷۳ (۵) بصیرت (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆۲۷۵ (۶) کانگریسی وزارت اور مسلمانوں کی کلچرل ترقی (شعبہ اطلاعات سیاسی و معاشی، آل انڈیا کانگریس کمیٹی - الہ آباد) ☆۲۷۶ (۷) بہر طور لازم ہے مشہور ہونا (نظم) (جناب میکش صاحب اکبر آبادی) ☆۲۷۸ (۸) مچھلی شہر کی علمی حیثیت (جناب مہدی جعفری صاحب مچھلی شہری) ☆۲۷۹ (۹) ہم سوشلسٹ ہیں (جناب؟) ☆۲۸۵ (۱۰) خدائے قوم (جناب ظفر صاحب واسطی شاہ آبادی) ☆۲۸۷ (۱۱) اُس طرف اور اس طرف (نظم) (جناب عسکری صاحب طباطبائی) ☆۲۹۶ (۱۲) ایک شاہی مہمان کے چودہ گھنٹے (شاہی مہمان) ☆۲۹۷ (۱۳) پیغامِ آزادی (جناب محمد غوث صاحب مرحوم) ☆۳۰۱ (۱۴) تحائف (مترجمہ جناب گل سعید خاں صاحب) ☆۳۰۲ (۱۵) مجھے کس سے محبت ہے (جناب سجاد حیدر خاں صاحب آفریدی ملیح آبادی) ☆۳۰۷ (۱۶) اقبال اور مزدور (جناب علامہ ڈاکٹر سید نجم الدین احمد صاحب جعفری) ☆۳۰۸ (۱۷) عالمگیر جنگ اور کانگریس کی پالیسی (شعبہ اطلاعات سیاسی آل انڈیا کانگریس کمیٹی) ☆۳۱۰ (۱۸) آزادی کا علم بردار (جناب عبدالواحد صاحب عصری چک گوری) ☆۳۱۲ (۱۹) برطانیہ عظمیٰ کا زبردست مشرقی رقیب جاپان (جناب محمود صاحب بریلوی) ☆۳۲۸ (۲۰) غدارِ وطن کے نام (نظم) (جناب صادق نیازی صاحب کاشمیری) ☆۳۳۰ (۲۱) قصور (جناب محمد حسام الدین صاحب غوری) ☆۳۳۱ ☆ (۲۲) ہندوستان کا شاعر (نظم) (جناب مائل صاحب نقوی) ☆۳۳۵ (۲۳) شاعر اور شاعری (جناب؟) ☆۳۳۶ ☆ (۲۴) لیٹر بکس (نظم) (جناب مسیح الحسن صاحب بقا نقوی) ۳۳۹

جلد ۷: نمبر ۵ - نومبر ۱۹۳۸ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، منظور شدہ ڈائرکٹران تعلیم: ریاستہائے میسور، پٹیالہ و حیدر آباد (دکن)، محبوب المطالع برقی پریس دہلی، صفحات: ۳۴۶-۳۴۷ تا ۴۳۲

مشمولات:

☆ (۱) اشارات (مدیر) ☆ ۳۴۲ (۲) انسان کا مستقبل (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۳۵۲ (۳) قوائے ذہنی کے سربستہ راز پر ایک سرسری نظر (ناظر) ☆ ۳۵۳ (۴) عالم سماج (جناب مجید امجد صاحب - بی، اے - مدیر عروج جھنگ) ☆ ۳۵۵ (۵) دو بچے (مترجمہ جناب محمد رضا صاحب انصاری) ☆ ۳۵۶ (۶) تصویرِ جمال (جناب ل احمد صاحب اکبر آبادی) ☆ ۳۵۷ (۷) سرمایہ دار سے خطاب (نظم) (جناب اشک صاحب قریشی) ☆ ۳۵۹ (۸) ایک شرط (مترجمہ جناب مخمور صاحب - بی، اے اکبر آبادی) ☆ ۳۶۰ (۹) دیدنی ہے آج (نظم) (جوش ملیح آبادی) ☆ ۳۶۴ (۱۰) اشتراکیت اور اُس کی مخالفت (جناب عبداللطیف صاحب اعظمی) ☆ ۳۶۵ (۱۱) کب تک (نظم) (جناب میر افق صاحب کاظمی امرہوی) ☆ ۳۷۴ (۱۲) زندگی کے مزے (جناب حکیم عبدالوالی صاحب لکھنوی) ☆ ۳۷۵ (۱۳) دنیا نے ہر فسانہ حقیقت بنا دیا (جناب عطاء اللہ صاحب پالوی) ☆ ۳۷۸ (۱۴) اشتراکیت اور سرمایہ داری (جناب اقبال نیازی صاحب) ☆ ۳۸۳ (۱۵) مجھے معلوم نہ تھا (نظم) (جناب بسمل صاحب سعیدی ہاشمی ٹونک) ☆ ۳۸۹ (۱۶) سبق آموز آزادی (جناب قاضی زاہد علی صاحب بلہوری) ☆ ۳۹۰ (۱۷) وطن پرستی کا غلط استعمال (جناب سید ہادی حسین صاحب جعفری - بی، اے) ☆ ۳۹۴ (۱۸) قربانی (جناب سجاد حیدر صاحب آفریدی ملیح آبادی) ☆ ۳۹۷ (۱۹) شاعری اور عاشقی (نظم) (جناب رزوی صاحب صدیقی) ☆ ۳۹۹ (۲۰) بھوک (نظم) (جناب رضا صاحب نقوی) ☆ ۴۰۰ (۲۱) شاننا (جناب تقی صاحب مہرولی - بی، اے) ☆ ۴۰۱ (۲۲) کچھ قافیہ کی بابت (جناب عندلیب صاحب شادانی - ایم، اے - پی، ایچ، ڈی) ☆ ۴۰۹ (۲۳) معمر (جناب میکیش صاحب اکبر آبادی) ☆ ۴۱۵ (۲۴) کھڑ بڑخاں (جناب سید نذیر حسین صاحب - بی، اے) ☆ ۴۱۷ (۲۵) خواب کی سی رات (نظم) (جناب اعظم صاحب خسروی - جے پوری) ☆ ۴۲۲ (۲۶) رادھا کی شادی (جناب محمد حسام الدین خاں صاحب غوری سکندر آباد) ☆ ۴۲۳ (۲۷) چین کا آہنی انسان (جناب ربط صاحب مونگیری) ☆ ۴۳۶ (۲۸) اشتہارات (مشتہرین) ☆ ۴۴۰

جلد ۷: نمبر ۶ - دسمبر ۱۹۳۸ء، مدیر: جوش ملیح آبادی، منظور شدہ ڈائریکٹران تعلیم: ریاستہائے میسور، پٹیالہ و حیدر آباد (دکن)، محبوب المطالع برقی پریس دہلی، صفحات: ۴۳۳ - تا - ۵۱۲

مشمولات:

☆ (۱) اشارات (مدیر) ☆ ۴۳۴ (۲) رند ہزار پیشہ (جوش) ☆ ۴۳۹ (۳) مذہب اور سائنس (ناظر) ☆ ۴۴۱ (۴) مرد قلندر (نظم) (جناب میکیش صاحب اکبر آبادی) ☆ ۴۴۵ (۵) لیڈر (م - ج) ☆ ۴۴۶ (۶) جمہوریت (جناب کریم اللہ صاحب حسنی) ☆ ۴۴۸ (۷) خدا (جناب سید اختر علی صاحب تلہری) ☆ ۴۴۹ (۸) تصویرِ رخصت (جناب مرزا ہادی علی صاحب کلکتہ) ☆ ۴۵۷ (۹) شوہر دار بیوہ (جناب حکیم عبدالوالی صاحب لکھنؤ) ☆ ۴۵۸ (۱۰) فریب دوستی (جناب احسان بن دانش صاحب) ☆ ۴۶۳ (۱۱) سوشلسٹ کانگرس کی زبان (جناب امام صاحب اکبر آبادی) ☆ ۴۶۳ (۱۲) جمال آرا کا اعتراف شکست (جناب سید عزت علی صاحب الہ آبادی) ☆ ۴۶۵ (۱۳) درسِ حریت (جناب محسن صاحب اعظم گڑھی) ☆ ۴۷۴ (۱۴) سوشلزم کا مفہوم (؟) ☆ ۴۷۵ (۱۵) خواب کی سی رات (جناب اعظم

خسروی) ☆۳۷۷ (۱۶) پریم کی دنیا (جناب محمد اسماعیل صاحب افسر رمضان پوری) ☆۳۷۸ (۱۷) میں محبت کرتی ہوں (جناب سجاد حیدر صاحب آفریدی طبع آبادی) ☆۳۸۷ (۱۸) پروازِ تخیل اور راہِ عمل (جناب شیو صاحب فرید آبادی) ☆۳۸۸ (۱۹) پڑول کی جنگی اہمیت (جناب رنیکس صاحب دہلوی) ☆۳۹۹ (۲۰) دھوکا (جناب حسن ابن ضیاء صاحب علوی کاکوروی) ☆۵۰۳ (۲۱) ایک خط (جناب میکش صاحب اکبر آبادی) ☆۵۰۵ (۲۲) (فسون محبت) (جناب ظہرا صاحبہ) ☆۵۰۶ (۲۳) آ

(جناب عبدالغنی صاحب میسور) ☆۵۰۷ (۲۴) نظامِ جدید (نظم) (جناب محمد یوسف رضا صاحب بدایونی) ۵۰۸ ☆ (۲۵) اشتہارات (مشتہرین) ۵۰۹

کلیم کا سب سے دلچسپ مضمون مرزا صادق بی، اے کا ہے۔ مضمون کا عنوان ہے ”کلیم پر تنقید: خودکلیم کے لیے“ جو جلد ۳ شمارہ ۳ مارچ ۱۹۳۷ء میں شائع ہوا تھا۔ اس مضمون کے بارہ عنوانات ہیں۔ ۱۔ (حضرت جوش کی نظمیں)۔ ۲۔ (حضرت جوش کے اشارات)۔ ۳۔ (ملا رموزی)۔ ۴۔ (اردواز مولانا محمود علی ماہر)۔ ۵۔ (آر بندوگھوش)۔ ۶۔ (مرد مصحف)۔ ۷۔ (کلیم عبدالوالی کا خط)۔ ۸۔ (ڈاکٹر اشرف)۔ ۹۔ (داتر یہ کیفی)۔ ۱۰۔ (اردو شاعری اور حضرت احتشام رضوی)۔ ۱۱۔ (کلیم کی عام حالت)۔ ۱۲۔ (تجاویز)

اس مضمون میں کلیم پر خاصی تنقید کی گئی ہے۔ چند اقتباسات ملاحظہ ہوں۔ ”جس وقت کلیم کا اجراء کا اعلان ہوا تھا اور یہ معلوم ہوا ہے کہ اس کے مدیر خصوصی حضرت جوش ہوں گے۔ نہ صرف میں بلکہ بہت سے حضرات جن سے میں واقف ہوں، رسالے کے شائع ہونے کے بے چینی سے منتظر ہو گئے۔ اس لیے اور صرف اس لیے کہ اس ذریعہ سے حضرت جوش کی رنگین نوایوں کے تازہ شاہکار پڑھنے کو ملیں گے لیکن افسوس کلیم کے قریب ایک سال اجراء کے بعد بھی اس اُمید نے واقعہ کی صورت نہیں اختیار نہیں کی۔“ (۲) ”جہاں تک کہ نثر نگاری کا تعلق ہے۔ حضرت جوش نے میرے علم میں کوئی خاص شہرت نہیں حاصل کی ہے۔ ان کا وہ خطیبانہ انداز تحریر جو ہر ماہ کے کلیم میں ”اشارات“ کے تحت آتا ہے۔ میری ناقص رائے میں بہت کچھ اصلاح کا محتاج ہے۔“ (۳) ”کلیم کی عام حالت بہت سے چوٹی کے رسائل سے بہتر ہے۔ البتہ تصاویر کے انتخاب میں کسی قدر اصلاح کی ضرورت ہے۔ میرا منشاء عریاں پسندی کے خلاف احتجاج کرنے کا نہیں ہے۔ میں ان حضرات کا ہم نوا نہیں جنہوں نے بعض تصاویر کے ”اخلاق سوز“ مناظر کے خلاف آواز بلند کی تھی۔ میرا اعتراض یہ ہے کہ تصاویر فنی اعتبار سے نہیں ہوتیں۔“ (۴) کلیم کی تصاویر میں بہر حال عریانیت تھی۔ سب سے متنازع وہ تصویر ہے جو جلد ۱ شمارہ ۳، مارچ ۱۹۳۶ء میں شائع ہوئی، جن کا عنوان ”آدم و حوا“ تھا۔ (۵) یہ تصویر صفحہ (۲۱۰) اور صفحہ (۲۱۱) کے درمیان شائع ہوئی تھی۔ یہ تصویر عریاں تھی، ہمارا مذہب پیغمبروں کی جس تکریم کا ہمیں درس دیتا ہے یہ اس کے سراسر منافی ہے۔ کلیم کی فہرستوں اور مضمولات میں بھی مطابقت نہیں ہے، بعض چیزیں فہرست میں شامل ہیں اور مضمولات میں نہیں، وہاں کوئی اور چیز لگا دی گئی ہے، اس طرح کی بدحواسیاں کلیم میں اکثر نظر آتی ہیں۔ بعض جگہ مصنفین کے نام موجود نہیں، ہو سکتا ہے ایسی چیزیں جوش صاحب کی اختراع ہوں۔ بعض مصنفین کے قلمی نام بھی مشکوک ہیں جیسے ”کشاف“۔ ان سب کے کوتاہیوں کے باوجود کلیم کی ادبی حیثیت سے بہر حال انکار نہیں کیا جاسکتا۔ کلیم کے ان شماروں کے نوادرات میں مجید امجد کی نظمیں ہیں۔ جن کے عکس شامل کیے جا رہے ہیں۔

102

1. 1. 1.

21

4

1

•

1

•

➤

